

Styre
9/25

Arkivreferanse
2022/8830
Styresak
18.03.2025

Dokumentdato
09.03.2025
Møtedato
Fakultetsstyret
ved Det
humanistiske
fakultet

Studieporteføljeprojektet ved Det humanistiske fakultetet - status for arbeidet med ny studieportefølge

Bakgrunnsdokument

- Styresak nr 28/22: *Posisjonsnotat*
https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/innkalling_21.06.22_0.pdf
- Styresak nr 9/23: *Forprosjekt*
https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/sak_9-23.pdf
- Styresak nr 19/23: *Oppretting av arbeidsgruppe*
<https://ekstern.filer.uib.no/hf/fakstyresaker/2023-05-09/S%2019.pdf>
- Styresak nr 52/24: *Sluttrapport, Studieporteføljeprojektet*
<https://ekstern.filer.uib.no/hf/Fakultetsstyre/Styresaker%202024/10.09.2024/Offentlig%20m%C3%B8teinnkalling%2010.09.2024.PDF>

Bakgrunn

I september 2024 vedtok fakultetsstyret ved Det humanistiske fakultet dei tiltaka som var føreslått av arbeidsgruppa for studieporteføljeprojektet, som styret hadde initiert i 2022. Styret vedtok òg ein framdriftsplan for implementeringa. Styret vedtok følgjande tiltak:

- a) Ein modifisert modell for BA-programma ved fakultetet, der studentane tek 30 studiepoeng på 200-nivå i semester 6 og der dei 60 frie studiepoenga ligg i semester 4 og 5.
- b) Det blir innført eit krav om at alle BA-studentane skal ta minimum 30 studiepoeng utanfor eige spesialiseringfag.
- c) Det vert etablert eit system med tilrådte valfrie emnepakkar på 30 studiepoeng sett saman av eksisterande emne.
- d) Alle BA-program på fakultetet skal innehalda minst eitt fellesemne på 10-15 studiepoeng i spesialiseringa. Fellesemna skal inngå i to eller fleire program.
- e) Det vert etablert eit nytt felles obligatorisk innføringsemne i første semester på 10 studiepoeng. Emnet skal gje ei innføring i generiske HF-ferdigheiter knytt til lesing og skriving i lys av KI og digital kompetanse.
- f) Mentorordninga vert utvida til å omfatta heile det første studieåret for alle BA-studentar.

g) Alle programstyre skal setja i verk konkrete tiltak for å styrkja gjennomføring og auka studiepoengproduksjonen.

h) På sikt skal det etablerast eit utval engelskspråklege studietilbod med sikte på større internasjonal rekruttering.

Organisering av prosjektet

Implementeringa av tiltaka i prosjektet vert leia av prosjektet si styringsgruppe. Denne er sett saman av institutt- og senterleiarar, visedekan for utdanning og leiinga i studieseksjonen ved fakultetet. I tråd med vedtaket i fakultetsstyret har styringsgruppa det overordna ansvaret for koordinering av tiltaka i prosjektet, å sikra framdrift og å stå for strategiske avklaringar. Vidare har styringsgruppa ansvar for å sikra felles møteplassar på tvers av institutt og fagmiljø og å sikra gode rammer for tverrfagleg samarbeid.

I framdriftsplanen var fakultetet sitt studiestyre tildelt ei meir operativ oppgåve. For å understøtta denne oppgåva er det etablert eit forum som er sett saman av undervisningskoordinatorar ved institutt og einingar. Dette forumet arbeider særskilt med framdrifta når det gjeld tiltak c) (tilrådte valfrie emnepakkar) og d) (fellesemne mellom spesialiseringar) i prosjektet.

Studiestyret har utover dette særskilt ansvar for å godkjenna reviderte emneomtalar, studieplanar, fellesemne og emnepakkar knytt til prosjektet. Styret har i tillegg eit særskilt ansvar for å sikra studiekvalitet og felles implementering på tvers av institutt/senter.

Implementering av tiltaka

Framdriftsplanen for implementering av tiltaka vedtatt i Studieporteføljeprojektet er delt inn i tre delar (jf. vedlegg):

DEL 1: Organisatoriske prinsipp og rammevilkår

Tiltaka i Studieporteføljeprojektet føreset meir samarbeid på tvers av institutt/sentergrenser, og hausten 2024 vart sett av til avklaringar knytt til dette. Tiltak 1 i tiltaksplanen skulle avklare prinsipp for fordeling av resultatmidlar og fagleg/organisatorisk samarbeid. Etter vedtaket i fakultetsstyret i september vart det raskt klart at tiltak 1 i tiltaksplanen måtte delast i to. Det vart difor sett ned ei arbeidsgruppe for å utarbeida forslag til retningsliner for ressursfordeling ved fellesemne. Gruppa var leia av Rasmus Slaatelid (SVT), og leverte rapporten sin i slutten av januar (jf. vedlegg). Styringsgruppa for studieporteføljeprojektet handsama rapporten i møte 6. februar. Som ein del av oppfølginga av rapporten, legg fakultetsleiinga no til rette for å etablere insentivordningar for å understøtta etableringa av fellesemne (jf. nedanfor). Arbeid knytt til det fagleg/organisatoriske samarbeidet er på si side delegert til studiestyret, og særleg undervisningskoordinatorforum. Dette er eit pågåande arbeid. Rapporten frå arbeidsgruppa for ressursfordeling ved fellesemne vert eitt av grunnlaga for det vidare arbeidet i arbeidsgruppa for budsjettering av undervisningsressursar og bruk av arbeidstidsrekneskap ved Det humanistiske fakultet, jf. [sak 6/25](#).

DEL 2: Utvikling og implementering av ny bachelormodell

Det er lagt opp til ei trinnvis implementering av tiltaka vedtatt i Studieporteføljeprojektet.

Frå hausten 2025 vert nye studentar tekne opp på ein modifisert BA-modell (tiltak a), der det er eit krav at alle studentar frå då skal ta minimum 30 studiepoeng utanfor eige spesialiseringfag (tiltak b). Det nye innføringsemnet i første semester skal takast av alle studentar frå hausten 2025 (tiltak e). Alle nye BA og LU-studentar vil få tilbod om ei ny og utvida mentorordning frå same tidspunkt (tiltak f).

Forslag til det nye obligatoriske fellesemnet i første semester har vorte utgreia av ei eiga arbeidsgruppe, leia av Steinar Bøyum. Grappa leverte rapporten sin 15. februar (jf. vedlegg). Det nye emnet har emnenamnet Les og skriv (med emnekode LES100). Fakultetet og FoF arbeider no med ressursmessige avklaringar knytt til implementeringa av det nye emnet. Ein viktig funksjon ved emnet er å leggja til rette for eit tettare samband mellom dei ulike delane av studentane sitt første semester, altså LES100, ex.phil. og dei programspesifikke innføringsemna. Dette arbeidet er i gang, og vert leia av FoF. Dette arbeidet er òg nært relatert til arbeidet med å vidareutvikla mentorordninga til å omfatta heile det første studieåret for alle BA- og LU-studentane ved HF (tiltak f). Opplegget for den nye mentorordninga vart utgreia i eit eige delprosjekt hausten 2024, i ein rapport skriven av Sarita Helen Øygaard (jf. vedlegg). Rapporten føreslår ei rekkje tiltak i arbeidet for å få etablert ei utvida mentorordning. Dette vert no følgt opp av ei eiga administrativ arbeidsgruppe, som vert understøtta av ei fagleg referansegruppe med representantar frå fakultetet, LLE, IF, AHKR, FoF og SKOK.

Gjennomføring og fråfall

I arbeidet med og diskusjonane i samband med implementeringa av studieporteføljeprojektet sidan fakultetsstyret sitt vedtak i september 2024, har det vakse fram ei erkjenning av at det er avgjerande å setja inn tiltak gjennom heile det første studieåret for å motverka fråfall og å betra studentane si gjennomføring. Dette har mellom anna vore sentralt i diskusjonane i ein «task force» som fakultetet sette ned for å finna tiltak for å styrkja gjennomføringa hausten 2024 (tiltak g). Denne grappa var leia av utdanningsdekanen, og sett saman av representantar frå SKOK, LLE, IF og AHKR, i tillegg til studentrepresentantar. Ein rapport frå arbeidet i grappa vil liggja føre om ikkje lenge.

Det er krevjande å finna tiltak som gjev beinveges effekt på studentane si gjennomføring. Men arbeidsgruppa tok initiativ til å prøva ut eit nytt opplegg for informasjonsmøta for studentane når dei møter til 2. semester, og å gjera dette til eit møte mellom fagmiljø og studentar, heller enn møte der hovudinnhaldet er einvegsinformasjon. Opplegget vart prøvd ut i fleire fagmiljø, og forsøka skal evaluerast. Arbeidsgruppa føreslo òg å gjera tiltak for å betra funksjonaliteten til UiB-treet og å gjera dette meir føremålstenleg for studentane. Eit anna tiltak som vert arbeidd med, er å klargjera leiarsfunksjonen emneansvarlege har overfor studentane. I UiB sin si systembeskriving for studiekvalitet heiter det at emneansvarleg har ansvar for “oppfølging av innspill og tilbakemeldinger fra studenter og kommunikasjon tilbake til studentene”. Det er grunn for å klargjera og presisera kva dette faktisk inneber, og særskilt kva oppgåve emneansvarleg har med tanke på å følgja opp studentane si gjennomføring.

Problematikken knytt til fråfall og gjennomføring er kompleks og samansett, og det er mange faktorar knytt til dette som ligg utanfor vår eigen kontroll. Men i diskusjonane i task forcen og på andre arenaer har det etter kvar meldt seg ei erkjenning av det er mest føremålstenleg å arbeida for å styrkja gjennomføringa heller enn å minska fråfallet. Fråfall kan vera knytt til eksterne faktorar som vi som institusjon ikkje kan

gjera så mykje med. I mange tilfelle er fråfall òg knytt til individuelle tilhøve hjå den enkelte studenten. Men gjennomføringa til dei aktive studentane har vi derimot mange moglegheiter til å påverka i positiv lei. Dette handlar på éi side om studentane sitt eigarskap og tilhøyrse til det studieprogrammet dei går på. På den andre sida handlar det om at fagleg tilsette er medvitne om kva som faktisk kan betra gjennomføringa til studentane. Både desse faktorane må det arbeidast langsiktig og kontinuerleg med. Konkrete langsiktige tiltak som arbeidsgruppa vil føreslå er å fasilitera for å prøva ut opplegg for meir studentaktiv og team-basert læring, noko ein har hatt suksess med på NT-fakultetet og som har styrkja gjennomføringa på dei emna der dette er prøvd ut.

Utarbeiding av fellesemne og emnepakkar

Fakultetet samarbeider no med fagmiljøa for å konkretisera opplegga for valfrie emnepakkar (tiltak c) og fellesemne mellom program (tiltak d). Dette var tema for ei felles samling for programstyreleiarar ved fakultetet 14/2. Så langt har det kome inn fleire konkrete framlegg om emnepakkar, som kan tilbydast av fleire BA-program i samarbeid. Det er òg i gang konkrete drøftingar om å oppretta fellesemne mellom program. Dette vert no følgt opp i prosjektet si styringsgruppe.

Gjennom diskusjonane om fellesemne har det vorte presisert at kravet om at alle BA-program ved fakultetet skal innehalda fellesemne i spesialiseringa, òg kan omfatta ein modell der eitt eller fleire program tek inn emne frå eit anna program. Eit moment som har kome opp i diskusjonane, er òg kor stor ressursinnsparing fellesemne reelt sett vil innebera. Dette er det vanskeleg å fastslå eksakt, sidan ei slik innsparing avheng av talet på studiepoeng, samt undervisnings- og vurderingsformer i dei emna som vert tekne vekk og dei emna som kjem i plassen. Men eit forsiktig overslag er at ein ved å ta vekk opp til 24 noverande emne for å erstatta dei med 12 fellesemne i BA-programma ved fakultetet, vil kunna spara inn opp i mot 3,5 undervisningsårsverk (altså 3,5 delte stillingar). Korleis totalen her vil sjå ut, er det likevel for tidleg å fastslå. Når opplegga for fellesemna føreligg, vil ein betre vera i stand til å utarbeida meir detaljerte oversikter over kva økonomiske gevinstar som ligg i dette. Korleis fellesemneporteføljen vil sjå ut, avheng òg av fleire prinsipielle avklaringar som må gjerast i prosjektet si styringsgruppe. Avgjerande spørsmål vil då vera kva nye fellesemne tilfører spesialiseringane fagleg, og i kva grad kvart enkelt fellesemne representerer ei reell innsparing av undervisningsressursar.

Fakultetet set av midlar for å stimulera til opprettinga av fellesemne. Her vil det vera snakk om ei insitamentsordning, der miljøa kan få tildelt midlar til workshop/seminar i arbeidet med opprettinga. Dette skal følgjast opp snarast råd, med tanke på at forslag til fellesemne i spesialiseringane må vera klare i løpet av hausten 2025. Fakultetet vil òg setja av midlar til å utarbeida opplegget for det nye fellesemnet i første semester.

Vedlegg i saka

1. Framdriftsplan for Studieporteføljeprojektet ved HF
2. Rapport frå arbeidsgruppe for resultatfordeling
3. Rapport frå arbeidsgruppe for fellesemne i første semester

4. Rapport frå mentorkoordinator om behov og moglegheiter i mentorordninga

Forslag til vedtak

Fakultetsstyret tar statusrapporten for Studieporteføljeprojektet til orientering.

Camilla Brautaset

Framdriftsplan for Studieporteføljeprojektet ved HF

Framdriftsplanen skal gje ei overordna ramme for framdrifta vidare i Studieporteføljeprojektet, og gje ei oversikt over tiltak og fristar. Den har som mål å strukturere arbeidet med å implementere tilrådingane frå sluttrapporten.

DEL 1 - Organisatoriske prinsipp og rammevilkår	
Tiltak	Frist
Tiltak 1 - Prinsipp for fordeling av resultatmidlar og fagleg/organisatorisk samarbeid	Innan utgangen av 2024
Tiltak 2 - Studieadministrativ organisering	Innan utgangen av 2024
DEL 2 – Utvikling og implementering av ny bachelormodell hausten 2025	
Tiltak	Frist
TIL HAUSTEN 2025	
Tiltak 3 – Utvikling av nytt fellesemne i første semester	15. februar 2025
Tiltak 4 - Utvide mentorordning til heile første studieår og onboarding av nye studentar	1. juni 2025
TIL HAUSTEN 2026	
Tiltak 5 - Utvikling av fellesemne i spesialisering	15. januar 2026
Tiltak 6 - Utvikling av emnepakkar	15. januar 2026
Tiltak 7 - Revisjon av alle bachelorprogram ved HF	15. januar 2026
Del 3 – Drift og evaluering	
Tiltak	Frist
Tiltak 8 - Evaluering av studieporteføljeprojektet gjennom UiB sitt studiekvalitetssystem	

Vidare organisering

Fakultetsstyret ved Det humanistiske fakultet er eigar av prosjektet, og skal haldast orientert om utviklinga og framgangen i prosjektet. Den vidare organiseringa av prosjektet følgjer den vanlege myndighetsstrukturen ved fakultet. I tillegg vil prosjektet ha ei styringsgruppe og eit sekretariat. Ansvar for framdrifta i prosjektet blir delt mellom tre ledd:

1) Styringsgruppe

Institutt- og senterleiarar, visedekan for utdanning og studiesjef utgjer styringsgruppa for prosjektet. Visedekan er leiar for gruppa. Styringsgruppa har det overordna ansvaret for koordinering av tiltaka i prosjektet, sikre framdrift og stå for strategiske avklaringar der det er behov. Vidare har styringsgruppa ansvar for å sikre felles møteplassar på tvers av institutt og fagmiljø for å sikre gode rammer for tverrfagleg samarbeid.

2) Studiestyret

Studiestyret har det operative ansvaret for framdrifta i prosjektet. Studiestyret har ansvar for godkjenning av reviderte emneomtalar, studieplanar, fellesemne og emnepakkar knytt til Studieporteføljeprojektet og skal følgje opp tiltaka som fakultetsstyret vedtar i prosjektet. Studiestyret har eit særskilt ansvar for å sikre studiekvalitet og felles implementering på tvers av institutt/senter.

I prosjektperioden vil møteaktiviteten til Studiestyret trappast opp, slik at organet har tilstrekkeleg med tid til å handtere oppgåvene knytt til prosjektet i tillegg til ordinære oppgåver.

Studiestyret er leia av undervisningsdekan, og er samansett av undervisningskoordinatorar frå alle institutt/senter inkludert representant for lektorutdanninga. I tillegg er både studentar og administrativt tilsette representert i Studiestyret, og organet er særskilt godt eigna til å sikre det operative i prosjektet. Undervisningskoordinatorane vil ha ei nøkkelrolle i prosjektet, ved å hjelpe fagmiljø frå eigne institutt i gjennomføring av tiltaka. Undervisningskoordinatorane skal òg sikre tverrfaglege møtepunkt som er viktige i utvikling av fellesemne og emnepakkar. I tillegg til møta i studiestyret bør det i prosjektperioden etablerast eit uformelt møtepunkt for undervisningskoordinatorane, slik at dei kan leggje til rette for samarbeid på tvers utan formelle møte i Studiestyret.

Studiestyret rapporterer til fakultetsstyret.

3) Sekretariat

I prosjektperioden vil studieseksjonen ved fakultetet vere sekretariat for styringsgruppa og Studiestyret, og ha ansvar for den daglege drifta i prosjektet.

Sekretariatet vil ha ansvar for mellom anna å:

- Førebude møte i styringsgruppa
- Vere bindeledd mellom styringsgruppa og Studiestyret
- Hjelpje studieadministrasjonen på institutta ved behov
- Setje i gang dei ulike tiltaka og styre prosessane der det er behov
- Følgje opp bestillingar, analysar og andre avklaringar som styringsgruppa, Studiestyret, Fakultetsstyret eller institutta har behov for

Tiltaksplan

Tiltaksplanen er delt inn i tre delar, som inneberer både utvikling, implementering og evaluering av tiltaka vedtatt i prosjektet. Tiltaksplanen legg opp til ein trinnvis implementering av tiltaka i prosjektet. Første opptak på ny bachelormodell er hausten 2025, og nytt førstesemester blir tilbydd nye studentar hausten 2025. Implementering av emnepakkar og fellesemne må vere på plass til oppstart for kull hausten 2026, men det er mogleg med tidlegare implementering for fagmiljø som ønskjer det.

Som eit første tiltak skal det setjast ned ei task force som skal komme med framlegg til tiltak som skal styrkja gjennomføring og auka studiepoengproduksjonen fortløpande.

DEL 1 – Organisatoriske prinsipp og rammevilkår

Tiltaka prosjektet innfører vil føresetje meir samarbeid på tvers av institutt/sentergrenser. For å sikre at programstyra har gode rammer for arbeidet er det fleire avklaringar som må på plass før programstyra går i gang med sitt arbeid. I hovudsak må rammene for tverrfagleg samarbeid definerast.

Tiltak 1: Prinsipp for fordeling av resultatmidlar og fagleg/organisatorisk samarbeid
Frist: innan utgangen av 2024

HF må riggast betre for samarbeid på tvers av instituttgrenser, og på tvers av eksisterande styringsorgan. Prosjektet må ta stilling til korleis vi skal administrere

fellesemne og emnepakkar. Vidare må det avklarast økonomiske rammer før fagmiljø kan utvikle desse fellesemna og emnepakkane.

Spørsmål som må takast stilling til er:

- Kven har den faglege styringa og vedtaksmyndigheit for fellesemne?
- Kven har det studieadministrative ansvaret for fellesemne?
- Kven har den faglege styringa for tverrfaglege emnepakkar?
- Kven har det studieadministrative ansvaret for tverrfaglege emnepakkar?
- Utarbeiding av rammer for studiekvalitet i emnepakkar og fellesemne (t.d. felles mal for emnepakkar)
- Fordeling av studiepoeng ved fellesemne
- Utteljing for/føring av undervisningsressursar på tvers av fagmiljø
- Utarbeiding av felles normer for bruken av undervisningsressursar, særleg på fellesemne/tverrfaglege emnepakkar

Det må setjast ned ei arbeidsgruppe for å jobbe med dette tiltaket.

Tiltak 2: Studieadministrativ organisering

Frist: innan utgangen av 2024

Studieadministrasjonen på HF må riggast for meir samarbeid på tvers, og det er fleire punkt som må utgreiast i løpet av prosjektperioden.

Døme på punkt som må utgreiast er:

- Gjennomgang av tiltaka i prosjektet
- Opplæring for studienettverket i utviklingsarbeid knytt til prosjektet
- Revisjon av HF sine utfyllande reglar
- Fellesemne og emnepakkar og konsekvens for undervisning- og eksamensplanlegging
- Utvikling av nettsider for kommunikasjon av emnepakkar
- Rekruttering

Studieadministrasjonen på fakultetet vil gjennomføre eit eige prosjekt på dette hausten 2024.

DEL 2 – Utvikling og implementering av ny bachelormodell hausten 2025

6. semester (V)	30 studiepoeng spesialisering, 200-nivå		
5. semester (H)	60 studiepoeng:		
4. semester (V)	30 studiepoeng breiddekomponent / 30 frie studiepoeng		
3. semester (H)	30 studiepoeng spesialisering		
2. semester (V)	30 studiepoeng spesialisering		
1. semester (H)	Ex.phil. 10 stp.	Fellesemne HF, 10 stp.	Programspesifikke innføringsemne 10 stp.

Prosjektet legg opp til innføring av ny BA-modell ved HF frå kull hausten 2025. Modellen inneber eit obligatorisk fellesemne i første semester, og ein obligatorisk breiddekomponent på 30 studiepoeng i 4. eller 5. semester.

Det blir lagt opp til trinnvis implementering av modellen:

- Hausten 2025: nytt innhald i første semester (fellesemne), med ei overgangsordning for program som bruker EXFAC00SK.
- Hausten 2026: fellesemne i spesialisering og emnepakkar er ferdig utvikla.

Første semester for emnepakkar for kull haust 2025 er vårsemesteret 2027. Emnepakkar kan implementerast før våren 2027 dersom fagmiljø ønskjer det.

Alle bachelorprogram må gjennom revisjonsarbeid for å tilpasse seg den nye strukturen, og utvikling av tiltak 5 - 7 må gjennomførast fortløpande fram mot hausten 2026.

Tiltak for implementering hausten 2025

Tiltak 3: Utvikling av nytt fellesemne i første semester

Frist: 15. februar 2025

Innhaldet i førstesemester skal fornyast og det skal opprettast eit nytt fellesemne i førstesemester som er obligatorisk i alle bachelorgrader ved HF. Første undervisningssemester er hausten 2025.

Følgjande moment må takast med i arbeidet:

- Det må utgreiast korleis emnet kan vidareutviklast på ein måte der det tydeleg relaterer seg til tema knytt til digitale ferdigheiter og/eller kunstig intelligens på same tid som det opprettheld den viktige funksjonen dagens Akademisk skriving har knytt ti lesing og skriving som grunnleggjande HF-ferdigheit.

- Utviklinga av emnet må skje i tett tilknytning til (vidareutvikling av) dei programspesifikke innføringsemna.
- Emnet må kunne handtere ei større studentmasse enn dagens Akademisk skriving.
- Avklaringar knytt til innpassing, godkjenning

Det må setjast ned ei arbeidsgruppe for å jobbe med dette tiltaket.

Tiltak 4: Utvide mentorordning til heile første studieår og onboarding av nye studentar

Frist: 1. juni 2025

Dagens mentorordning varer ut første semester, og prosjektet tilrår å utvide mentorordninga til heile første studieår. Utvida mentorordning og tiltak for onboarding av nye studentar må vere klart til hausten 2025 og må sjåast i samanheng med revidert innhald i første semester. Det må setjast ned ei arbeidsgruppe for å jobbe med dette tiltaket.

Tiltak for implementering hausten 2026

Tiltaka som skal implementerast frå hausten 2026 vil hovudsakleg skje i fagmiljøa. Prosjektet må sikre felles møtepunkt på tvers av fagmiljø og institutt i utviklingsarbeidet.

Tiltak 5: Utvikling av fellesemne i spesialisering

Frist: 15. januar 2026

Alle spesialiseringar ved HF skal innehalde 10 til 15 studiepoeng med fellesemne. Definisjonen for fellesemne er at emnet inngår i to eller fleire spesialiseringar ved fakultetet. Fellesemnet kan ligge når som helst i spesialiseringa, i 2., 3. eller 6. semester i studieprogrammet.

Tiltak 6: Utvikling av emnepakkar

Frist: 15. januar 2026

Som eit ledd i å tenke studieprogram som heilskaplege utdanningslaup, så skal det etablerast eit system ved HF med tilrådde emnepakkar på 30 studiepoeng. Emnepakkar kan setjast saman av eksisterande emne som inngår i dei ulike studieprogramma ved fakultetet. Alle programstyrer ved HF må:

- Peika på konkrete emne i eiga portefølje som dei meiner kan inngå i ein eller fleire emnepakkar og ut frå kva føremål.

- Det må utarbeidast informasjonsmateriell knytt til emnepakken (mål med emnepakken, læringsutbyte, emne i emnepakken, gjennomføring og oppbygging) – fakultetet har utarbeida ein mal for informasjonsmateriell.
- Finne emnepakkar det er høveleg for studentane å kombinera spesialiseringa si med.
- Sikre god kontakt over fag- og studieprogramgrenser
- Studiekvalitet i emnepakkar, korleis sikre vidareutvikling etc.
- Utreie moglegheit for utvikling av engelskspråklege emnepakkar tilgjengeleg for innreisande studentar

Tiltak 7: Revisjon av alle bachelorprogram ved HF

Frist: 15. januar 2026

Alle bachelorprogram ved HF må gjennom ein revisjon for å tilpasse seg tiltaka i prosjektet. Dette gjeld mellom anna:

- Alle studieplanar må reviderast med nytt gradskrav
- Alle studieprogramsider må reviderast for å sikre god informasjon og god rekruttering til programma
- Nye vitnemålstekstar
- Alle programstyrer må identifisere tiltak som kan bidra til å styrkje gjennomføringa i reviderte program

DEL 3 – Evaluering

I løpet av prosjektperioden må det lagast plan for følgjeevaluering og eventuell vidareutvikling av tiltaka i prosjektet. Rekrutteringsgevinsten i prosjektet vil først vere mogleg å vurdere når eitt kull har vore gjennom heile programmet. Kullet som startar hausten 2026 er første kull som får alle tiltaka i prosjektet, og gevinstar knytt til rekruttering og gjennomføring kan først vurderast etter vårsemesteret 2029. I løpet av prosjektperioden må det lagast plan for langsiktig oppfølging av studieporteføljen ved HF.

Tiltak 8: Evaluering av studieporteføljeprojektet gjennom UiB sitt studiekvalitetssystem

Tiltaket skal utarbeide rutinar for å sikre at nyvinningane i prosjektet blir evaluert og vidareutvikla i tråd med UiB sitt reviderte studiekvalitetssystem. Dette er spesielt viktig for delar av prosjektet som ikkje har ein etablert plass i evalueringssyklusen (til dømes emnepakkar).

Rapport frå arbeidsgruppe for ressursfordeling ved fellesemne

RAPPORT FRÅ ARBEIDSGRUPPE FOR RESSURSFORDELING VED FELLESEMNE.....	1
INNLEIING	3
MANDAT	3
<i>Bakgrunn og tolking av mandatet.....</i>	<i>4</i>
<i>Fordeling av studiepoeng ved fellesemne</i>	<i>5</i>
<i>Utteljing/føring og normering av undervisningsressursar</i>	<i>6</i>
ADMINISTRASJON AV FELLESEMNE FOR PROGRAM TILHØYRANDE ULIKE INSTITUTT/SENTER	7
STØTTE TIL OPPRETNING OG DRIFT AV NYE FELLESEMNE	7
MODELLAR	8
<i>Alternativ 0: Dagens situasjon</i>	<i>9</i>
<i>Alternativ 1</i>	<i>9</i>
<i>Alternativ 2</i>	<i>10</i>
TILRÅDING FRÅ ARBEIDSGRUPPA	11

Innleiing

Arbeidsgruppa for ressursfordeling ved fellesemne vart nedsett i siste halvdel av oktober og vart konstituert på første møtet den 21. oktober 2024. Gruppa har til oppgåve å foreslå prinsipp for gjennomføring av Studieporteføljeprojektet (heretter SPP), spesifikt dei tre siste kulepunktta under Tiltak 1 i tiltaksplanen for [studieporteføljerrapporten](#). Planen vart godkjend av Fakultetsstyret ved HF i møtet den 10. september 2024 (sak 52/24).

Arbeidsgruppa har hatt desse medlemmene:

- Dahle, Anders Sæle (Seniorrådgjevar, controller, HF)
- Henjum, Kjetil Berg (Professor, IF)
- Holsen, Britt Kristin (Administrasjonssjef, AHKR)
- Slaattelid, Rasmus (Senterleiar, professor, SVT)
- Thunestvedt, Steinar (Administrasjonssjef, FOF)
- Vatsaas, Helga Ramstad (Rådgjevar, fungerande studieleiar, LLE)
- Vikersveen, Ellen (Rådgjevar, Studieseksjonen, HF)

Rasmus Slaattelid har leia arbeidet, sekretær for gruppa er Ellen Vikersveen.

Arbeidsgruppa har hatt 4 møte.

Mandat

Mandatet for arbeidsgruppa har vore:

Å foreslå prinsipp for

1. Fordeling av studiepoeng ved fellesemne
2. Utteljing for/føring av undervisningsressursar på tvers av fagmiljø
3. Utarbeiding av felles normer for bruken av undervisningsressursar, særleg på fellesemne/tverrfaglege emnepakkar.

Bakgrunn og tolking av mandatet

Eitt av tiltaka i SPP er å innføre fellesemne i alle bachelorgrader. Grunngevinga for å innføre fellesemne i alle gradene framgår av prosjektets rapport og gjev bakgrunnen for tolkinga av mandatet:

1. Tiltaket skal redusere talet på emne i studieprogramma, ei av målsetjingane for SPP.
2. Tiltaket skal leggje til rette for å bruke undervisningsressursar på tvers av studieprogram med mål om å spare undervisningsressursar.
3. Tiltaket skal styrkja det tverrfaglege innslaget i bachelorprogramma.

Studieporteføljerapporten tilrår at "Alle bachelorprogram på fakultetet skal innehalda minst eitt fellesemne på 10-15 studiepoeng i spesialiseringa. Fellesemna skal inngå i to eller fleire program."¹.

Arbeidsgruppa fann at det er behov for ei presisering av fellesemnedefinisjonen ettersom det ikkje går fram om eit gitt fellesemne skal vere obligatorisk i spesialiseringane eller om det skal vere opp til studentane å velje, og i så fall korleis valgbare fellesemne skal avgrensast. Ut frå målsetjinga i prosjektet om å redusere talet på emne i studieprogramma, synest det rimeleg å anta at fellesemna må vere obligatoriske, og at kvart program skal innehalde eit fellesemne. På den andre sida kan behovet for fleksibilitet både for programma og studentane tilseie at ein bør kunne velje mellom to eller fleire fellesemne. Styringsgruppa for SPP har valt den siste tolkinga, og har presisert at eit program skal kunne innehalde fleire valfrie fellesemne, så lenge intensjonen om redusert ressursbruk blir oppfylt.

Studieporteføljerapporten tilrår dessutan at minst 30 studiepoeng i BA-graden skal kome frå emne utanfor spesialiseringa. Dette for å sikra ei viss fagleg breidd i utdanningane. Det vert difor oppretta valfrie tilrådde emnepakker på 30 studiepoeng som oppfyller breiddekravet. Det var ikkje utan vidare klårt ut frå ordlyden i rapporten om emnepakkene skal setjast saman av allereie eksisterande emne, eller om det også kan opprettast nye emne i emnepakkene. På s. 4 i rapporten står det til dømes under punkt c: "Det vert etablert eit system med tilrådde valfrie emnepakker på 30 studiepoeng sett saman av eksisterande emne." På s. 13 står det at: "Emnepakkar kan setjast saman av eksisterande emne – på 5, 10 eller 15 studiepoeng – som inngår i dei ulike studieprogramma ved fakultetet."

Styringsgruppa for SPP har presisert (i møte 13.01.25) at utforminga av emnepakkene skal vere fleksibel. Det vil seie at det kan opprettast nye emne som skal inngå i emnepakkene, så lenge intensjonen om redusert ressursbruk totalt sett blir oppfylt. Det

¹ <https://ekstern.filer.uib.no/hf/Sluttrapport%20Studieportefoljeprojektet.pdf>

vil seie at dersom det blir oppretta eit nytt emne som skal inngå i ei emnepakke, føreset det kutt i annan ressursbruk (t.d. ved at eit anna emne blir lagt ned) slik at ressursbruken i sum ikkje aukar.

Arbeidsgruppa legg dermed til grunn at: 1) Alle bachelorprogram på fakultetet skal innehalda minst eitt fellesemne på 10-15 studiepoeng i spesialiseringa. Fellesemna skal inngå i to eller fleire program. Det er opning for at eit gitt program kan ha fleire alternative fellesemne i spesialiseringa som studentane kan velje mellom. 2) Emne som inngår i emnepakkene skal i all hovudsak vere allereie eksisterande emne, men det er opning for å gjere unnatak. Ved oppretting av nye emne skal ressursbruken reduserast *tilsvarende* andre stader i undervisningsporteføljen.

Fordeling av studiepoeng ved fellesemne

Arbeidsgruppa har i sitt mandat å foreslå prinsipp for fordeling av studiepoeng ved fellesemne.

Studiepoeng er eit kvantitativ mål med fleire funksjonar.

1. For det første er studiepoeng eit mål på studentars arbeidsinnsats. Eit studiepoeng tilsvarar eit visst timetal arbeid. I gjeldande "European Credit Transfer and Accumulation System" (ECTS) er det typiske arbeidsomfanget for eit fullt studentårsverk sett til 1500-1800 timar, eller 25-30 timar pr. studiepoeng. Dette er gjenspegla i forskrift om studium ved Universitetet i Bergen, der "Eitt studiepoeng utgjer 1/60 av eit heilt studieår og inneber om lag 25–30 arbeidstimar for studentane"².

I dette student-sentrerte perspektivet er det studentane som ved sitt arbeid produserer studiepoeng.

2. Studiepoeng blir for det andre brukt som indikator i budsjettsamanheng. Sidan 2002 har studiepoengproduksjon vore ein av indikatorane i den resultatbaserte overføringa til institusjonane, noko som gir direkte budsjetteffekt for UiB sentralt, fakulteta, og institutt/senter.³ I dette institusjonelle perspektivet er det universitetet som produserer studiepoenga, som den får betalt for over statsbudsjettet etter prisar fastsett av Stortinget.

3. Studiepoeng er for det tredje ein indikator under kriteriet "økonomisk berekraft" i HF's faglege bemanningsplan. Det tyder at behovet for undervisningsressursar (stillingar) i

² https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2023-06-15-1359/KAPITTEL_2#KAPITTEL_2

³ Effekten for UiB utgjer i 2025 for dei fleste programma på HF kr. 56600 pr. 60 studiepoeng³. Fordelinga internt på UiB følgjer norma 25/75 prosent fordelt på høvesvis sentralleddet og fakultetet. Etter den nye budsjettmodellen for HF er 55 prosent eller vel 5.2 mill. av den resultatbaserte fordelinga til driftsbudsjetta for einingane for 2025 basert på studiepoengproduksjonen. jf. Fakultetstyresak 74/24, s. 17. og <https://www.regjeringen.no/contentassets/31af8c2c3a224ac2829e48cc91d89083/orientering-om-statsbudsjettet-2025-for-universitet-og-hogskular.pdf>

det enkelte fagmiljø blir vurdert ved (mellom anna) å måle undervisningsressursar opp mot resultatinntekter i form av studiepoeng og kandidatproduksjon. I dette perspektivet har den fagvise fordelinga av studiepoeng direkte innverknad på vurderinga av fagmiljøet. Her måler studiepoengindikatoren ikkje studentens arbeidsinnsats eller institusjonens resultat, men fagmiljøets produktivitet.

4. Studiepoeng vert for det fjerde brukt som eit mål på ressursbehovet og ressursbruken til eit studieemne. Til dømes vil eit emne på 10 studiepoeng med 10 studentar krevje eit visst nivå av ressursar avhengig av undervisningsformer (forelesingar, seminar, feltkurs), obligatoriske aktivitetar og vurderingsformer. I dette perspektivet vil studiepoeng vere eit mål på ressursbruken i dei respektive studieprogramma/fagmiljøa. Eit fagmiljø som til dømes bidreg med 50 prosent av ressursane i eit fellesemne vil dermed kunne argumentere for at halvparten av dei produserte studiepoenga bør tilfalle den eininga fagmiljøet tilhøyrrer. Dette er eit undervisnings-sentrert perspektiv på studiepoengproduksjonen, der den sentrale innsatsfaktoren er undervisarane sitt arbeid.

Kva for perspektiv ein vel får konsekvensar for fordelinga av studiepoeng ved fellesemne på tvers av instituttgrensene. Dette fordi to program som deler eit fellesemne kan ha ulikt studenttal, slik at fordelinga av studiepoeng vert skeiv, sjølv om arbeidsinnsatsen i form av undervisning er lik. For å unngå slik skeivdeling vil arbeidsgruppa tilrå at det undervisningssentrert perspektivet på studiepoengproduksjonen vert lagt til grunn for fordelinga av studiepoeng ved fellesemne.

Utteljing/føring og normering av undervisningsressursar

Arbeidsgruppa er beden om å føreslå prinsipp for utteljing/føring og normering av undervisningsressursar. Arbeidsgruppa har sett på praksis ved dei ulike institutta. Kartlegginga viser ulike praksisar for føring av undervisningsressursar. I nokre tilfelle er det dei standardiserte satsane i timerekneskaps-systemet som styrer ressursbruken, med enkelte tilpassingar. AHKR har nyleg innført retningsgivande normer for undervisningsomfang for emne på bachelor-nivå. Erfaringane frå denne nyordninga vil kunne gje ein peikepinn på om ho også eignar seg for andre institutt.

Arbeidsgruppa vurderer det som lite tenleg å skulle foreslå ei universell normering for alle institutt og studieprogram, ettersom behovet kan vere ulikt avhengig av fag. Det kan vere gode grunnar til at normene varierer mellom institutta og mellom fag, t.d. ulik storleik, innarbeidde praksisar, faglege særdrag. Arbeidsgruppa er også usikker på om ei standardisering på tvers av institutt vil bidra til vinst når det gjeld dei overordna målsetjingane for SPP (reduksjon i talet på emne, meir samarbeid på tvers, meir tverrfagleg innretta studieprogram).

Når det gjeld spørsmålet om felles normer for ressursbruk for emnepakker, er det arbeidsgruppa si vurdering at dersom det er slik at emnepakker primært skal setjast saman av allereie eksisterande emne, eventuelt av nye emne, vil kvart emne i ei pakke allereie tilhøyre ei grunneining. Dermed kan einingas allereie etablerte normer for bruk og fordeling av undervisningsressursar leggjast til grunn.

Dei fellesemna arbeidsgruppa har funne gjennom si kartlegging tilhøyre med få unntak⁴ fagmiljø ved same institutt, slik som til dømes AHKR210 "Antikkens Roma", som er felles for fagmiljøa i arkeologi, historie og religionsvitskap, alle ved AKHR.

Studiepoengfordelinga og normer for ressursbruk følgjer i slike tilfelle instituttets etablerte normer og kan handsamast av institutta sjølve. Det er særleg når det gjeld fellesemne *på tvers* av instituttgrensene at spørsmålet om felles normer for ressursbruk og fordeling vert aktualisert. Behovet for felles normer er derfor avgrensa til saker der fellesemne kryssar instituttgrensene. Det er sett ned ei eiga arbeidsgruppe ved HF som skal greie ut felles normer for ressursbruk i undervisning ved HF, og vi tilrår at spørsmålet om fellesemne på tvers av instituttgrenser blir koplå til dette arbeidet.

Administrasjon av fellesemne for program tilhøyrande ulike institutt/senter

Det faglege ansvaret for fellesemne kan fordelast på fagmiljøa som deltek. Det administrative ansvaret kan fordelast på same måte, men det er truleg meir høveleg at dette ansvaret vert samla på eitt institutt for å gjere ansvarsforholdet klart, sikre kontinuitet i det administrative arbeidet og sikre forutsigbar og god oppfølging av studentane. Arbeidsgruppa tilrår difor at administrativt ansvar for fellesemnet blir plassert hos eitt institutt og knytt til eit konkret studieprogram.

Støtte til oppretting og drift av nye fellesemne

Arbeidet med å etablere og drifte fellesemne vil for ein stor del liggje til fagmiljøa og programstyra, samt administrasjonen. Ettersom fellesemne vil krevje meir samarbeid på tvers av program og eventuelt på tvers av institutt, er det rimeleg å vente at arbeidsomfanget for emneansvarlege og undervisarar vil auke noko.

Undervisningsopplegg med meir tverrfagleg samarbeid og læring i fellesemna er erfaringsmessig arbeidskrevande. For å fremje arbeidet med fellesemna har arbeidsgruppa drøfta ulike modeller for støtte til oppretting og drift av fellesemne.

⁴ t.d. EUR 101 og 103

1. Den første modellen inneber at studiepoeng frå fellesemne får ein høgare faktor enn ordinære emne, til dømes ved å multiplisere talet på studiepoeng med ein faktor på 1,5 for alle fellesemne. Framlegget føreset at stønaden vert vidareført til programma/fagmiljøa som deltek i arbeidet med fellesemna. Fordelen med denne løysinga er at ho er dynamisk og gir eit ekstra tilskuv til å gje emna ei gjennomgripande fleirfagleg og i somme tilfelle tverrfagleg innretning. Det kan også gjere det attraktivt å lage større emne som kan inngå i fleire studieprogram. Modellen kan enkelt ta høgde for administrativt meirarbeid for den grunneininga som administrerer emnet ved å leggje inn ein tilleggsfaktor for vertseininga. Ei ulempe med denne ordninga er at stønaden blir gitt med ei to-årig forseinking, i takt med resultatutellinga på emna. Her bør fakultetet vurdere ei ordning med "brufinansiering" for å kompensere for denne forseinkinga.
2. Ein alternativ modell er at det blir gitt ei tidsavgrensa støtte til etableringa av fellesemne. Tilskotet blir gitt direkte til dei involverte institutta sitt driftsbudsjett i samband med etableringa av emnet, t.d. dei første tre åra emnet blir tilbydd. Denne løysinga knyter støtteordninga til utviklinga og etableringa av emnet, som vi går ut frå vil vere den mest arbeidskrevjande fasen. Storleiken på denne støtteordninga avheng av kva for prioriteringar fakultetet gjer i sitt budsjett, og det må følgjeleg utgreiast nærare.

Modellar

Arbeidsgruppa har nedanfor skissert nokre moglege modellar for fordeling av studiepoeng og ressursar ved fellesemne.

Nokre føresetnader er felles for alle alternativa: Alle emne er tilknytt eit fagområde, eit studieprogram og eit institutt. Tilknytning til studieprogram og institutt vert registrerte når emnet vert oppretta i Felles Studentsystem (FS). Studiepoeng vert registrerte på dei same nivåa: Emne, studieprogram og institutt. Den same fordelinga vil finnast att i oversikter i DBH. Det overordna ansvaret for emna ligg til programstyra.

I dagens ordning får fakultetet studiepoengmidlar frå UiB. Omlag 25 % av desse blir fordelte vidare til driftsbudsjett ved grunneiningane. Kor stor del av resultatmidla som vert tilført driftsbudsjetta avheng av fleire faktorar, mellom anna løn og andre kostnader.

Internt på UiB blir studiepoengproduksjonen fordelt etter programmet som emnet høyrer til. Programmet kan vidare knytast til fagområde og institutt. Eit emne må altså høyre til eit program i FS og DBH. Dersom vi skal fordele studiepoengproduksjonen frå eit enkeltemne på fleire program, må vi derfor gå ut over dei moglegheitene som finst i

dagens rapporteringsløysingar. Vi må hente ut data for studiepoengproduksjonen per emne og knyte emna til ønska fagområde (og dermed institutt).

Det vil være ein fordel om alle studiepoeng, også om dei kjem frå fellesemne, kan visast ned på fagområde i fagleg bemanningsplan og ned på tilhøyrande instituttnivå for fordeling av resultatinntekter i budsjettfordelinga.

Arbeidsgruppa har sett på ulike modellar for å oppnå dette (alternativ 1 og 2).

Arbeidsgruppa har òg kartlagt dagens situasjon for å danne seg eit bilete av korleis dette fungerer i dag. (alternativ 0).

Alternativ 0: Dagens situasjon

Arbeidsgruppa har kartlagt fellesemne ved fakultetet i dag med hjelp frå institutta. Kartlegginga viser at LLE, IF og AHKR har emne der fleire fagmiljø samarbeider om drifta av emnet. Resultatmidlar vert ikkje fordelt direkte til fagmiljø eller program, men til institutta.

Spørsmål om kven som skal ha administrativt ansvar og emneansvar vert løyst på ulike måtar. AHKR har løyst dette ved at undervisningskoordinator har eit overordna ansvar for fellesemna, i tett samarbeid med dei aktuelle fagkoordinatorane.

Både LLE og IF melder om at samarbeidet om fellesemne har fungert greitt hos dei. LLE erfarer at fagmiljøa samarbeider godt og fordeler undervisningsressursane sjølv, når initiativet til samarbeidet kjem frå fagmiljøa sjølv og ikkje frå instituttet. I dei tilfella initiativet kjem frå instituttet er det viktig med ei tydeleg ressursfordeling frå start.

Det er lite erfaring med fellesemne på tvers av grunneiningar. Ved dei eksempla vi har er fordelinga løyst anten ved hjelp av intern fakturering eller ved at samarbeidet består av to emne, der kvar eining har «kvar sitt» emne (t.d.. EUR102 og EUR103).

I dag er det slik at studiepoeng frå eitt fellesemne blir ført tilbake til det studieprogrammet emnet tilhøyrer i FS, og resultatmidlane går til instituttet sitt driftsbudsjett.

Det er per i dag ingen insentiv for fellesemne i form av ekstra ressursar eller ekstra utteljing.

Alternativ 1

I samband med oppretting av fellesemnet vert det inngått ein avtale mellom fagmiljøa som skal undervise i emnet. Avtalen spesifiserer (i) ressursbruken i emnet i form av arbeid som skal utførast: undervisning, rettleiing, tilbakemeldingar på oppgåver, sensur etc. samt (ii) kor stor andel av ressursbruken kvar av partane har ansvaret for, i form av

ein brøk, eller prosentandel , samt (iii) kvar det administrative ansvaret og emneansvaret skal liggje. Fordelinga av studiepoeng følgjer den avtalte ressursbruken. Studiepoenga tilfell dei involverte institutta på same måte som for andre emne, det vil seie både i samband med fordeling av resultatinntekter til institutta og i samband med fagleg bemanningsplan

Døme: Anta at avtalen om fordeling av studiepoeng på det tenkte emnet HF201 blir som følgjer:

- Filosofi skal ha 50 %
- Tysk skal ha 25 %
- Allmenn litteraturvitskap skal ha 25 %

For intern bruk til fordeling av studiepoeng vil oversikta sjå slik ut:

Emnekode	Fordeling	Studiepoengeiningar	Ny intern fordeling
HF201		10	
HF201 Filosofi	50 %		5
HF201 Tysk	25 %		2,5
HF201 Allmenn litteraturvitskap	25 %		2,5
Sum		10	10

Det må finnast avtalar for kvart fellesemne ved fakultetet for at denne fordelinga skal fungere.

Fordelar: Avtalen er enkel å koordinere og administrere. Ansvaret for emnet er klart fordelt.

Ulemper: Avtalen har lite fleksibilitet til dømes ved uføresett lengre fråvære, samt planlagde permisjonar og forskingsterminar.

Arbeidsgruppa tilrår at det blir laga ein felles avtalemal, dersom denne modellen skal nyttast.

Alternativ 2

I samband med oppretting av fellesemnet vert det inngått ein avtale mellom fagmiljøa som skal undervise i emnet. Avtalen spesifiserer at fordeling av studiepoeng og resultatmiddel følgjer den planlagde ressursbruken det aktuelle semesteret, med utgangspunkt i registrerte timeplandata (TP). Avtalen spesifiserer også kvar det administrative og faglege ansvaret for emnet ligg. Denne varianten er meir fleksibel med tanke på ressursbruk, ettersom fordelinga kan endre seg avhengig av tilgjengelege undervisningskrefter, men samtidig mindre stabil med tanke på føreseieleg planlegging

av bruken av undervisningsressursene og meir ressurskrevende å administrere på grunn av dette.

Alle undervisarar som ligg registrert i TP må koplast mot eit fagområde for at denne fordelinga skal fungere. TP må dermed brukast som eit rapporteringsverktøy i tillegg til eit planleggingsverktøy.

Fordelar: Flexibiliteten i avtalen kan gjere det lettare å halde emnet i gang ved permisjonar, forskningsterminar, og anna fråvære. TP vil måtte bli følgt opp med same krav, på same måte for alle grunneiningar, og vil slik kunne gi eit felles timerekneskapsgrunnlag for heile fakultetet. Undervisningsinnsatsen for kvart emne blir tydelegare, noko som òg vil gi gode data når ein skal jobbe systematisk med felles retningslinjer for ressursbruk på dei ulike emnetypane.

Ulemper: Alternativ 2 kan vere meir arbeidskrevjande å administrere. Ordninga krev at timeplandataa er av høg kvalitet og oppdaterte. Eit anna moment er at modellen tek utgangspunkt i ressursar brukt til undervisning (timeplandata), og ikkje inkluderer annan ressursbruk i form av rettleiing, sensur, kommentering av oppgåver m.m. For at den skal gje eit korrekt bilete av ressursbruken vil ein måtte gå ut frå at desse andre arbeidsoppgåvene er proporsjonale til ressursbruken som kjem fram gjennom timeplandata.

Tilråding frå arbeidsgruppa

1. Fordeling av studiepoeng ved fellesemne

Arbeidsgruppa foreslår alternativ 1, med støtte til oppretting og drift som skissert ovanfor.

2. Utteljing for/føring av undervisningsressursar på tvers av fagmiljø

Arbeidsgruppa foreslår at det vert inngått avtalar mellom dei fagmiljøa/programma/grunneiningane som deler eit fellesemne, der ressursbruk i form av arbeidsoppgåver i emnet vert spesifisert og fordelt. Andel arbeidsoppgåver (ved brøk eller prosent) avgjer fordelinga av studiepoeng. *Føring* av undervisningsressursar i timerekneskapet følgjer eksisterande normer ved det enkelte institutt. Alternativt kan fakultetets mal for timerekneskap leggjast til grunn (jf. appendix 1)

3. Utarbeiding av felles normer for bruken av undervisningsressursar, særleg på fellesemne/tverrfaglege emnepakkar.

Arbeidsgruppa finn at eksisterande normer ved institutta kan leggjast til grunn for bruken av undervisningsressursar på fellesemne og i tverrfaglege emnepakker.

RAPPORT ARBEIDSGRUPPE NYTT FØRSTESEMESTEREMNE

LES100: Les og Skriv

BAKGRUNN

I lys av den økonomiske utviklinga har HF hatt eit omfattande studieporteføljeprojekt dei siste åra. Tanken bak prosjektet har vore å gjere ein grundig gjennomgang av studietilbodet til fakultetet, med mål om å forenkle program- og emneporteføljen samtidig som ein styrker kvalitet og gjennomføring. Dette skal vidare resultere i eit undervisingstilbod som er i samsvar med tilgjengelege ressursar. Som følgje av prosjektet er det vedteke ein ny modell for bachelorprogramma ved HF, som omfattar fellesemne, breiddekomponent og emnepakker.

Allereie før studieporteføljeprojektet vart kravet om *examen facultatum* tatt ut av studieforskrifta til UiB. Fram til no har likevel HF vidareført den gamle ex.fac.-praksisen, der studentar må ta enten Akademisk skrivning eller Språkkunnskap for å oppnå ein bachelorgrad. I samband med studieporteføljeprojektet blir det no etablert eit nytt, obligatorisk innføringsemne på 10 studiepoeng i første semester for alle bachelorstudentar ved HF, som skal erstatte dei gamle ex.fac.-emna. Det nye fellesemnet skal gi ei innføring i generelle dugleikar som lesing og skrivning, med særskilt merksemd på dei endra vilkåra for humaniora i den digitale tidsalderen. Ved å fornye innhaldet i dagens Akademisk skrivning er håpet at studentane skal få eit solid og relevant grunnlag for vidare studium innan humanistiske fag.

ARBEIDSGRUPPA

Som ledd i implementeringa av studieporteføljeprojektet vart det hausten 2024 oppretta ei arbeidsgruppe for utvikling av det nye fellesemnet. Arbeidsgruppa har bestått av:

- Steinar Bøyum (FOF, leiar)
- Hanne Svanholm Misje (sekretariatsfunksjon)
- Benedicte Mosby Irgens (IF)
- Christine Hamm (LLE)
- Ines Prodöhl (AHKR)
- Aline Pena Gill (studentrepresentant)
- Abigail Da Silva (studentrepresentant)
- Julia Helene Hansen (studentrepresentant)

Bestillinga til arbeidsgruppa var som følgjer: Innhaldet i førstesemester skal fornyast og det skal opprettast eit nytt fellesemne i førstesemester som er obligatorisk i alle bachelorgrader ved HF.

Første undervisningssemester skal vere hausten 2025, og frist for arbeidet er 15. februar 2025. Følgjande moment må takast med i arbeidet:

- Det må utgreiast korleis Akademisk skriving kan vidareutviklast på ein måte der det tydeleg relaterer seg til tema knytt til digitale ferdigheiter og/eller kunstig intelligens på same tid som det opprettheld den viktige funksjonen dagens Akademisk skriving har knytt til lesing og skriving som grunnleggjande HF-ferdigheit.
- Utviklinga av emnet må skje i tett tilknytning til (vidareutvikling av) dei programspesifikke innføringsemna.
- Emnet må kunne handtere ein større studentmasse enn dagens Akademisk skriving.
- Avklaringar knytt til innpassing og godkjenning.

Arbeidsgruppa har hatt sju møte i perioden oktober 2024 til februar 2025. Samarbeidet har vore svært godt, og medlemene har stort sett vore samde om den overordna innretninga. To av møta i arbeidsgruppa har vore knytt til allereie eksisterande emne i første semester. Emneansvarleg for dagens Akademisk skriving, Amund Børdahl, presenterte dette emnet for arbeidsgruppa tidleg i prosessen. Deler av dagens Akademisk skriving vil vere viktige også i det nye fellesemnet og det var nyttig for arbeidsgruppa å få innsikt i korleis emnet er i dag og korleis det har utvikla seg over tid. Fagleg leiar for ex.phil., Vibeke Tellmann, presenterte innhaldet i HF-varianten av ex.phil., sidan det er viktig å sikre god samanheng og arbeidsdeling mellom dei tre emna i første semester.

Slik arbeidsgruppa har tolka bestillinga har målet primært vore å skissere innhaldet, strukturen og rammene for det nye emnet. Dette må så gjerast meir konkret i samarbeid med fagmiljø og undervisarar. Dette gjeld særleg den pedagogiske utforminga. Arbeidsgruppa skisserer hovudtrekka i undervisningsopplegget, men detaljane må overlatast til fagmiljøet. Det er fleire grunnar til dette. For det første må fagmiljøet og dei som skal undervise på emnet ha ein viss grad av sjølvstyre til å sette sitt preg på emnet. For det andre er det fagmiljøet, som har erfaring med førstesemesteremne, som best veit kvar skoen trykker og kva som er realistisk å få til. For det tredje er det ein stram tidsplan, som krev at ein arbeider langs fleire aksar parallelt. I etterkant av arbeidet til denne gruppa bør difor arbeidet takast vidare av ei lokal gruppe på FoF som skal implementere tilrådingane i denne rapporten, og av instituttleiing og fakultetsleiing som må sette saman eit undervisningslag.

Det har vore ein del av bestillinga at emnet skal gå allereie hausten 2025. I lys av tidspresset må ein tenke på det komande haustsemesteret som eit prøvesemester. På nokre punkt kjem arbeidsgruppa med ambisiøse tilrådingar, som vil krevje tid, arbeid og samarbeid for å kunne bli realisert. Det vil vere forståeleg om ikkje alle tilrådingane blir etterlevd det første semesteret. Undervisningsopplegget vil trenge tid for å finne si endelege form. Det kan derfor bli naudsynt å gjere mindre justeringar i emneomtalen fram mot hausten 2025. Undervisningsopplegget kan også måtte justerast i lys av ressursituasjonen, spesielt med tanke på tilgjengelege undervisningskrefter.

NAMN

Arbeidsgruppa har hatt ein god del diskusjon om namnet på emnet. Det tok tid før me fall ned på eit forslag. Først undersøkte me namn som humanistisk/akademisk danning/handverk, i ulike konstellasjonar. Men me kom fram til at desse i liten grad var dekkande for det tiltenkte innhaldet,

og heller ikkje kommuniserer klart til studentane. Som arbeidstittel nytta me "Lesing og skriving i den digitale tidsalder", som fangar godt inn kva emnet handlar om, men som også er noko for langt. Me vurderte "Lesing og skriving" som forkorting, men fall til slutt ned på det enkle og direkte "Les og skriv". Dette får godt fram det aktive ved desse grunnleggjande aktivitetane og ferdigheitene, og utgjer dessutan ein fin parallell til nettstaden Søk og Skriv, som er eit samarbeid mellom FoF og biblioteka ved HVL, UiB og UiO. Som emnekode valde me LES100. Strengt tatt ville LOS100 vore meir korrekt som forkorting, men LES100 kling betre.

INNHALD

Det overordna målet for LES100 vil vere å øve opp lese- og skriveferdigheiter, og å gi grunnlag for kritisk vurdering av kjelder og verktøy, særleg ut frå den nye teknologiske røynda. Dette speglar eit syn på lesing og skriving som fundamentale akademiske og særleg humanistiske dugleikar. Sjølv om humanistiske fag også har sine metodar, er det likevel berre ei lita overdriving å seie at lesing og skriving spelar same rolla i humaniora som kvantitative og kvalitative metodar gjer i samfunnsvitskapelege fag. At språkleg samhandling mellom menneske er avgjerande for liv, tenking og forskning, står difor i sentrum for emnet.

På eit av møta fekk arbeidsgruppa ei presentasjon av dagens førstesemesteremne, Akademisk skriving. Arbeidsgruppa er i det store og heile positive til korleis dette emnet fungerer i dag. LES100 er såleis meir ein revisjon enn ein revolusjon. Samanlikna med dagens emne foreslår likevel arbeidsgruppa nokre forandringar. Samanlikna med Akademisk skriving, må det nye emnet:

- inkludere fagleg lesing i tillegg til skriving som grunnleggjande aktivitetar og dugleikar
- tematisere bruk og misbruk av kunstig intelligens i lese- og skriveprosessen.
- drivast med større grad av samarbeid med andre førstesemesteremne.
- prioriterast høgare av institutt og fakultet.

LESING

Ein tek det ofte for gitt, men *lesing* er ein grunnleggjande akademisk dugleik, særleg i humaniora. Samtidig viser utviklinga at ein ikkje lenger kan ta denne dugleiken for gitt. Eit nytt fellesemne i første semester må tilpassast den generasjonen som no kjem inn på universitetet. Ting tyder på at dagens nye studentar les mindre enn før, har dårlegare konsentrasjon og har mindre trening i å lese lange tekstar. Evna til lesing av faglege tekstar, dvs. sakte lesing, langvarig lesing og konsentrert lesing, slik at ein tileignar seg teksten, gjer han til sin og kjem på innsida av han, er ei evne som må øvast opp, og kontinuerleg øvast på (ein skal ikkje sjå vekk frå at dette også gjeld tilsette på universitetet).

For å forenkle litt kan me skilje mellom ei generell og ei spesifikk side ved evna til fagleg lesing.

Den generelle sida har å gjere med lesing av alle lengre tekstar. Dette gjeld i stor grad uavhengig av type og vanskegrad, men gjeld særleg tekstar av uvant type og høg vanskegrad, som nettopp gjeld mange av dei tekstane nye studentar møter på universitetet. Redusert merksemd, delvis på grunn av teknologi, gjer det aktuelt å lære studentar strategiar for å lese betre og meir. Dette kan vere lesemetodar, som aktiv lesing, notatteknikkar, stille spørsmål og identifisere nøkkelpunkt (t.d. SQ3R-

og liknande). Det handlar også om å skape tid og rom for lesing. Ein kan til dømes dedikere tid i undervisinga der studentane berre skal lese («shut up and read»). Lesing og skriving heng også nært saman, og bør øvast opp saman, til dømes ved å skrive oppsummering av tekstar. Sjølv om LES100 primært skal vere eit praktisk emne, har spørsmål om lesing også ei kunnskapsside. Studentane kan med fordel introduserast for nyare forskning om minne, merksemd og lesing.¹ Å kjenne til vilkåra for god lesing kan motivere til god lesing. Ved å kombinere desse strategiane kan me hjelpe nye studentar i gang med å utvikle betre lesevanar, auka konsentrasjon og djupare forståing av faglege tekstar. Dette vil ikkje berre støtte deira akademiske prestasjonar, men også ruste dei for vidare studiar og karriere.

Den spesifikke sida har å gjere med lesing av akademiske tekstar. Å lære seg å lese slike tekstar inneber, i tillegg til dei generelle aspekta nemnd over, kunnskap om og forståing for kva *type* tekst ein har framfor seg: sjanger, struktur, kva ein skal sjå etter osv. Som me skal kome tilbake til er denne delen fagspesifikk, og bør derfor variere frå gruppe til gruppe, fag til fag. Fag som filosofi, historie, lingvistikk og litteratur har svært ulike typar tekstar, som fører med seg ulike måtar å lese på. Ein bør også legge vekt på å vise korleis lesing er integrert i forskinga innan faget til studentane, og korleis lesing og forståing av komplekse tekstar har direkte innverknad på deira faglege utvikling.

Tidlegare var også lesing eit tema på Akademisk skriving. Studentane skulle då lære fagleg skriving gjennom å lese og analysere eksisterande faglege tekstar. Dette vart endra for ein del år tilbake, slik at studentane si eiga skriving kom i fokus. I dag ligg vekta på at studentane skal skrive sjølve, med den gevinsten dette eventuelt kan gi for lesing, med mindre tid til å jobbe med etablerte fagartiklar. Arbeidsgruppa tilrår ein balanse mellom lesing og skriving i det nye emnet, og at ein legg vekt på samspelet mellom dei (å skrive ei oppsummering av eller respons på ein tekst er til dømes ei øving både på å lese og å skrive).

LES100 kan integrerast med *Humanistar Les*, dersom dette skal halde fram. Her kan ein til dømes sjå for seg forfattarbesøk på forelesing for å snakke om verdien av lesing og skriving. Alternativt kan ein invitere 1-2 profilerte HF-fagfolk kvart semester til å fortelje om kva lesing har betydd for dei, korleis dei les, kva dei les, tips og tricks osv. Dette er døme på korleis ein kan innføre studentane i ein lesekultur. Ein bør forklare kvifor lesedugleik er avgjerande for faga deira (og for seinare arbeid), men også dele personlege erfaringar og forteljingar som viser korleis lesing kan føre til fagleg og personleg vekst.

SKRIVING

Dette temaet ligg tettast opp til det eksisterande emnet Akademisk skriving, og derfor seier me noko mindre om det her. Arbeidsgruppa tilrår at dette blir vidareført, men i noko mindre skala for å få tid og plass til dei andre tinga. Som nemnd er arbeidsgruppa positive til korleis emnet fungerer i dag.

Emnet Akademisk skriving har i dag som mål å gi ei innføring i korleis ein skriv faglege tekstar. Emnet skal formidle forståing for den akademiske sjangeren og dei arbeidsmåtane som blir nytta i

¹ Eit lettlest og godt grunnlag er Maryanne Wolf, *Reader Come Home— The Reading Brain in a Digital World* (2018).

utarbeidinga av ein fagtekst. I emnet tek ein mellom opp tema som: å finne eit tema og utvikle ei problemstilling innan eit relevant fagfelt, fortrinnsvis knytt til studenten sitt eige studieprogram; å finne litteratur og anna materiale til oppgåva; kjeldekritikk; ulike skrivemåtar som refererande, analyserande og diskuterande; struktur og oppbygging av ein fagtekst; direkte og indirekte sitat, god sitatskikk og skriving av litteraturliste.

Mykje av dette kan ein halde fast på i LES100, men som me kjem tilbake til, tilrår arbeidsgruppa at ein legg noko mindre vekt på å finne litteratur, sidan deler av litteraturen vil vere gitt, og dermed noko mindre vekt på kjeldekritikk. Litteratur og kjeldekritikk vil også ha ein plass i det nye emnet, men meir avgrensa. Me tilrår at DIGI101 blir brukt i det nye emnet som læringsaktivitet, som vil dekke noko av det same stoffet. Arbeidsgruppa foreslår også at ein går vekk frå å krevje kjennskap til prosessorientert skriveteori som læringsutbyte. Som den foreslåtte emneplanen viser vil også LES100 ha øving i akademisk skriving som ein sentral komponent, men fokuserer i større grad på samspelet mellom lesing og skriving, og mellom skriving og digitale verktøy.

KUNSTIG INTELLIGENS

LES100 skal sjå lesing og skriving i lys av vår digitale tidsalder. Ulike digitale teknologiar gjennomsyrrer dei fleste deler av liva våre, men det er liten tvil om at særleg kunstig intelligens lagar ei ny røynd for høgare utdanning og academia. Store språkmodellar som til dømes ChatGPT skapar utfordringar for humaniora og utdanning, men nettopp derfor bør kunstig intelligens tematiserast og drøftast i eit emne som dette.

Utfordringane er velkjende. Studentar kan bruke KI-verktøy på ein måte som gjer det vanskeleg å oppdage fusk. Etablerte plagiatskontrollsystem, og sannsynlegvis undervisararar også, slit med å avsløre dette anna enn i dei mest opplagte tilfella. Om ein blir avhengig av KI for å produsere tekstar, vil dette også hemme utviklinga av kritisk tenking og analytiske evner. Studentane kan bli freista til å stole på maskingenererte svar heller enn å utvikle eigne refleksjonar og resonnement. Mange humanistiske fag legg dessutan vekt på sjølvstende, kreativitet og personleg uttrykk, noko ei automatisering av skriveprosessen vil hemme. Til sist kan KI skape tekstar med feilaktig eller irrelevant informasjon, til dømes fiktive kjelder. For å møte slike utfordringar, er det sjølvstøtt viktig at høgare utdanning utviklar reglar og retningslinjer som fremjar ansvarleg bruk av KI, men det er også viktig å gjere bruk av KI til tema i sjølve undervisinga, særleg i eit emne som handlar om skriving. Dette inkluderer å lære studentane om fordelane og ulempene med KI, reflektere saman med dei om grensene for bruk av KI, og vise dei verdien av å skrive sjølv heller enn å la maskiner generere tekst for dei.

Trass i utfordringane kan studentar bruke KI som eit verktøy for å hjelpe dei med å skrive tekstar på fleire måtar. KI kan gi studentar idear til oppgåver eller prosjekt. Ved å få forslag og inspirasjon frå KI, kan studentar overvinne skrivesperre og kome i gang med skrivinga. KI kan også hjelpe til med å strukturere tekstar og organisere innhaldet på ein logisk og samanhengande måte. Vidare kan KI bidra med å forbetre språk, enten det er variasjon i språkbruk eller ordinær korrekturlesing. Nokre KI-verktøy kan også hjelpe ein med å finne relevante akademiske artiklar og kjelder, og å oppsummere lange tekstar eller artiklar, slik at ein raskt kan få oversikt over hovudpoenga. Men KI skal vere ei støtte, ikkje ei erstatning for eigen innsats og kreativitet. Klipp og lim frå KI undergrev

læringsprosessen og fører til manglande forståing av emnet og manglande utvikling av skrivedugleik. Ved å lære studentane god bruk av KI, kan ein også redusere risikoen for dårleg bruk av KI. Men når verktøya først er der, er det fåfengt å insistere på ingen bruk (særleg når dei blir tilbudde gratis av UiB).

Arbeidsgruppa tilrår også at spørsmål om plagiat og fusk blir sentrale tema i LES100. Studentane melder om stort behov for meir og betre informasjon om dette, sidan dei ofte er redde for å gjere feil. Med den teknologiske utviklinga er desse spørsmåla blitt meir komplekse, og kan ikkje lenger berre vere ein «side constraint» i form av eit sett reglar. Kva som utgjer fusk, og kvar grensene går for fusk, må sjølv tematiserast i eit emne som dette. Målet er å arbeide for at studentane bruker KI på ein fruktbar måte som støtter læringsprosessen deira utan å undergrave den akademiske integriteten. Dette vil hjelpe dei med å utvikle ei kritisk forståing for kva ein kan bruke KI til, kva ein ikkje bør bruke det til og kva det ikkje er lov å bruke det til

Korleis ein skal gjere dette meir konkret, må utarbeidast av fagmiljø, men her er nokre døme:

- Gi ei generell innføring til kunstig intelligens, og til ulike typar tilgjengelege KI-verktøy.
- Gi konkrete døme bruk av KI i akademisk arbeid: idéutvikling, strukturering av tekstar, grammatikk- og stavekontroll, og hjelp med å finne akademiske kjelder.
- Diskutere korleis KI-verktøyet påverkar arbeidet og skrivinga.
- Gje døme på forfalsking av kjelder, og diskutere dei etiske aspekta ved å bruke KI.
- Analysere teksteksemplar generert av KI, til dømes for å identifisere overflatiske svar.
- Reflektere over bruken av verktøya og vurdere kva som er nyttig og kva som ikkje er det.
- Inkludere oppgåver der studentane må klargjere korleis dei har brukt KI i arbeidet sitt.

UNDERVISINGSOPPLEGG

LES100 skal primært vere praktisk retta og har som mål å lære studentane å lese faglege tekstar, skrive faglege tekstar, og bruke kunstig intelligens (KI) på ein fornuftig måte. Det handlar ikkje om å lære om desse tinga teoretisk, men om å praktisere dei. Forslag til emneomtale er lagt ved (vedlegg 1).

Gitt at emnets mål er praktisk orientert, gir ei undervisningsform som forelesingar mindre mening. Forelesingar vil derfor berre nyttast i moderat grad, for å samanfatte fellesstoff, samle trådar og gje oversikt. Vekta ligg på å bruke meir tid på praktiske øvingar og aktive læringsformer. Strukturen vil ikkje vere presentasjon av stoff i forelesing først, stoff som så blir gjentatt og forklart i seminartida. Snarare skal ein gjere og øve i seminartida, for så å samle trådane i forelesing. Seminara vil vere kjernen i emnet og blir organisert etter fag eller faggrupper (dette kjem me tilbake til). Her vil det ikkje vere mini-forelesingar, men praktiske øvingar: lese- og skriveøvingar, søk og bruk av KI. Til dømes kan ein gjere skriveøvingar der studentane samanliknar eigne samandrag med AI-genererte samandrag, noko som gir innsikt i korleis ein kan bruke og kritisk vurdere KI.

Sidan dette primært er eit praktisk emne, vil det ikkje vere felles litteratur forstått som pensumlitteratur. I staden vil ein nytte eksempeltekstar til bruk i lese- og skriveøvingar. Desse tekstane bør veljast ut av dei respektive fagmiljøa og skal tene som gode eksempel på faglege tekstar

innanfor det aktuelle feltet. I tillegg vil studentane få trening i litteratursøk ved å finne noko relevant tilleggslitteratur sjølve, som kan brukast i eksamensessayet. Det er viktig å merke seg at det kan ta tid å utvikle litteraturlister for kvar enkelt fag eller faggruppe. Denne delen av kurset kan derfor trenge meir utviklingstid og vil kanskje ikkje vere på plass til første semester.

I det noverande emnet er det omfattande rettleiing på tekstar i form av grupperettleiing på første utkast og individuell rettleiing på andre utkast. Sjølv om dette har mange pedagogiske fordelar, har det også ulemper. Tradisjonell individuell rettleiing er ressurskrevjande, medan grupperettleiing krev mykje logistikk og blir ofte oppfatta negativt av studentane, som kan ha vanskar med å vite kva dei skal sjå etter og dermed får lite ut av det. Arbeidsgruppa tilrår at ein fokuserer på tilbakemelding på fleire deloppgåver undervegs i kurset, heller enn å bruke omfattande ressursar på individuell rettleiing. Ressursane som blir spart ved å gå vekk frå individuell rettleiing, kan i staden nyttast til fleire mindre oppgåver og innleveringar med tilbakemelding, enten online eller i seminartida. Oppgåver og innleveringar vil då bli integrert i seminarundervisninga, ikkje ulikt tilnærminga i "Godt Forberedt" på ex.phil. Slik vil studentane få meir kontinuerleg tilbakemelding.

Arbeidsgruppa tilrår eksamensessay som vurderingsform, men altså oppdelt i fleire mindre innleveringar gjennom semesteret (sjå vedlagte forslag til undervisingsopplegg). Desse inneheld svar på oppgåver som førebur skrivinga av eller utgjer delar av semesteroppgåva på rundt 3000 ord. Semesteroppgåva vil slik bli broten ned i ulike delar som vil bli brukt i sluttvurderinga. I staden for at ein leverer ulike fasar av teksten (skisse, førsteutkast og andreutkast) leverer ein utkast på ulike deler av teksten undervegs.

Det er fordelar og ulemper med å gi studentane oppgitte oppgåvetekstar. Ein fordel er at mindre tid går med til famling, sidan dei har ei klar retning å følge. Dette kan også inkludere litteraturlister som hjelper dei i gang. På den andre sida kan det vere ei ulempe at studentane ikkje får trening i å utvikle eigne spørsmål, og det kan vere vanskelegare for dei å finne tema dei verkeleg interesserer seg for. Å utvikle oppgavesett i samarbeid med fagmiljø kan gi meir relevante og målretta oppgåver, men er også tidkrevjande. Omvendt er det fordelar og ulemper ved at studentane får velje tema for oppgåva sjølve. Fordelen er at dei får øving i å formulere problemstillingar og søkje etter litteratur. Ulempa er at det går med mykje tid, spesielt i eit kort semester der studentane er ferske. På ex.phil. har ein gått i retning av å styre meir, med seks alternative oppgåver å velje mellom, og fleire i arbeidsgruppa har betre erfaring med å styre studentane i val av tema. Studentane i arbeidsgruppa meiner at sjølv om det er kjekt å få velje tema sjølve, kan det for mange bli overveldande med for mange val, særleg sidan dette gjerne er første gongen dei skriv ein akademisk tekst.

Arbeidsgruppa tilrår derfor ein hybridmodell: Bruke felles litteratur i seminargruppene knytt til faget for å innsnevre og fokusere; utvikle problemstillingar ut frå denne litteraturen, og avgrense søkeaktivitet ved å for eksempel finne to ekstra tekstar. På denne måten slepp studentane å starte heilt i det blå, men får likevel sette sitt eige preg på oppgåva. Vekta ligg på øving i lesing og skriving, medan søk etter litteratur blir ein meir avgrensa del. Det er krevjande for førsteårsstudentar å finne all forskingslitteratur sjølve. Når det gjeld leseteknikkar, bør studentane få tilgang til akademiske tekstar på førehand utan å måtte leite etter dei.

Arbeidsgruppa tilrår også samarbeid mellom LES100 og DIGI101, som Universitetsbiblioteket er ansvarleg for i samarbeid med FoF. Undervisninga i DIGI101 er strukturert som eit digitalt nettkurs

der studenten går gjennom modulane i eige tempo. Kurset tar 3-4 timar å gjennomføre. Målet med emnet er å gi studentane verktøy til å navigere kritisk i ei verd av påstandar og argument som dei møter i ulike medium. Ein lærer grep for å finne og vurdere informasjon og kjelder, og å bruke dette i oppgåveskriving i samsvar med akademisk praksis. I tillegg blir studentane kjende med korleis dei kan forhalde seg til KI-verktøy som ChatGPT. Som DIGI-styringsgruppa har bestemt, kan ein ikkje legge inn DIGI101 som obligatorisk arbeidskrav, men ein kan byggje læringsaktivitetar rundt det i LES100, slik at det i praksis blir sterkt tilrådd at studentane tar det.

Ein kan kople LES100 til mentorordninga. Frå komande studieår det vere mentorordning ikkje berre første semester, men også andre semester. I arbeidet med den nye ordninga har det vore ytra ønske om ei sterkare fagleg tilknytning. Tanken er at ei mentorordning med ein fagleg komponent vil opplevast som meir relevant for studentane, noko som kan føre til at fleire nyttar seg av tilbodet, og at dette igjen kan ha positive følgjer for gjennomføring. Til dømes har det vore foreslått at nokre av møta i mentorgruppene vert brukt til lese- og skriveverkstad. Dette kan vere eit lågterskeltilbod der studentane kan møte opp og arbeide med studia sine. Dette høver fint med det nye fellesemnet, og her kan ein sjå føre seg samarbeid. Mentorar kan også bidra i forelesingar og seminar ved å dele egne lese- og skriveerfaringar, samt kva strategiar dei har nytta for å lykkast. Samtidig er ikkje alle studentane nødvendigvis med i mentorordninga, så koplinga mellom denne ordninga og LES100 kan ikkje vere altfor tett.

Når det gjeld undervisningsopplegg, må mykje av det som er presentert her sjåast som overordna rammer og forslag. Undervisningsopplegget må utviklast meir konkret og detaljert av fagmiljøet, som både må få eigarskap til emnet og som har erfaring med førstesemesterstudier til å vite kvar skoen trykker. Forslag til meir detaljerte undervisningsopplegg er lagt ved (vedlegg 2 og 3).

FAGTILKNYTING

Eit vanleg ankepunkt mot dagens ex.fac.-emne er at dei i for liten grad er knytt til faga. Kvifor er det viktig at vi tar dette emnet, spør gjerne studentane—mange vil i gang med det studieprogrammet dei skal gå på. Dels kan nok dette skuldast manglande kunnskap om innhaldet i og relevansen av emna, noko som viser til tydinga av å informere grundig om grunngjevinga, men det kan også sjåast på som uttrykk for manglande fagtilknytning. Arbeidsgruppa tilrår derfor å knyte det nye fellesemnet tettare til programfaga.

I dag er akademisk skriving knytt til faga på to måtar:

- inndeling i grupper etter fag og fagmiljø, så langt det lar seg gjere.
- valfrie oppgåver, der ein blir oppmoda om å velje oppgåvetema knytt til faget sitt.

Dette bør vidareførast, men også styrkast:

- undervisarar bør ha bakgrunn frå same fag/faggruppe som studentane
- litteraturen bør vere frå og veljast i samråd med fagmiljø.
- tettare samarbeid med 100-emne (og ex.phil.)

Også i dag er studentane delt inn etter fag/faggrupper, og dette bør styrkast. Større fag kan vere i egne grupper, medan mindre fag må grupperast etter nærskylde studieprogram. Framfor å blande faggrupper kan ein heller ha noko fleksibilitet med talet på studentar pr. gruppe.

Inndeling etter fag/faggrupper har både ei sosial og ei fagleg side. Me veit ein del om semestermottak og kva nye studentar treng i den perioden, og for mange val er ikkje lurt. Kullkjensla går raskt i oppløysing med mange fag og stor valfridom, og ein må arbeide for å motverke dette. Studentane gir også uttrykk for at det er bra å bli plassert der ein høyrer heime i starten. Ein kan vanskeleg etablere eit fellesskap med 500 medstudentar—meir realistisk er det å etablere fellesskap i mindre grupper. Fagleg sett kan inndeling etter fag gi høve til å fange opp faglege forskjellar i lesing og skrivning (stil, struktur, sitatskikk, bruk av teori og metode osv.). Tekstane dei les, vil vere relative til fagbakgrunn og dette føreset inndeling etter fag. Det føreset også samarbeid med fagmiljøa for å utarbeide litteraturlister, gjerne i relasjon til innføringsemna.

Arbeidsgruppa vil framheve tydinga av samarbeid mellom dei ulike førstesemesteremna. Dette gjeld særleg mellom LES100 og innføringsemna. Dette må vere ei gjensidig forplikting, og ansvaret kviler på begge partar for å knyte dei nærare saman. Det bør vere ein naturleg del av emneansvaret og undervisningsoppgåvene for undervisarar både på det nye fellesemnet og på innføringsemna å sørge for slikt samarbeid. Dette har ei fagleg side i form av val av litteratur og oppgåvetema, og ei praktisk side i form av samkøyring av innleveringar og progresjon. Ein kan også sjå for seg andre former for samarbeid. Emneansvarlege for korresponderande 100-emne kan til dømes delta på første seminar, og snakke om sambandet mellom fellesemnet og innføringsemnet.

Det er også behov for samarbeid med ex.phil. Arbeidsgruppa foreslår derfor at det blir oppretta eit førstesemesterråd og eit førstesemesterforum på HF, med basis i FoF. Eit førstesemesterråd bør involvere fagleg koordinator for det nye emnet, leiar og koordinator for ex.phil., samt representantar for institutta. Ein bør også ha ei årleg samling om våren, eit førstesemesterforum, både for å sjå bakover (evaluering) og å sjå framover (planlegging), der emneansvarlege for innføringsemna også er med. Denne arbeidsgruppa kan også ha ei rolle i dette— om ønskjeleg. Håpet er at det kan gi eit meir heilskapleg førstesemester for studentane om ein snakkar meir saman på tvers.

GODKJENNING / INNPASSING

Det vil vere fullt fagleg overlapp mellom *EXFAC00AS – Akademisk skrivning* og LES100. Dette vil seie at studentar ikkje kan få studiepoengutteljing for begge emna. Arbeidsgruppa foreslår elles å halde på dagens praksis på HF når det gjeld godkjenning og/eller innpassing av emne som kan erstatte LES100. LES100 vil vere eit obligatorisk emne i alle bachelorgrader ved HF, men studentar som til dømes har tatt anten *EXFAC00AS – Akademisk skrivning* eller *EXFAC00SK – Språkkunnskap* tidlegare kan få godkjent dette som erstatning for LES100. Det same gjeld studentar som har ex.fac. eller innføringsemne frå andre fakultet ved UiB eller andre universitet og høgskular.

UNDERVISINGSPERSONELL

FoF har om lag tre stillingar knytt til Akademisk skriving no, men to avgangar tilsvarande 65% vil ifølge vedtatt bemanningsplan ikkje bli erstatta. Det er venta at dei som no er tilsett ved Akademisk skriving vil kunne undervise ved det nye emnet. Ein kjem likevel ikkje unna at det nye fellesemnet vil krevje meir ressursar enn dagens Akademisk skriving, gitt at alle nye bachelorstudentar skal ta dette i framtida. Dersom det ikkje skal gjerast nyttilsetjingar, må undervisinga i stor grad utførast av eksisterande fagfolk frå dei ulike institutta ved HF, eller/og av midlertidig arbeidskraft.

Med undervisingsopplegget som er skissert her vil LES100 krevje mellom 120 og 150 timar pr. seminargruppe, avhengig av talet på innleveringar og type tilbakemelding. Dette er noko mindre enn på Akademisk skriving, men noko meir enn på dagens andre ex.fac.-emne, Språkkunnskap. Målt i *timebruk* skal ressursbruken på det nye fellesemnet derfor ikkje vere større enn på dagens to ex.fac.-emne til saman, om enn det kan bli noko meir i ein overgangsperiode, med tanke på omfattande utviklingsarbeid. Målt i *kostnader* er reknestykket meir komplisert, sidan dette kjem an på kva undervisingskrefter ein skal bruke. Arbeidsgruppa kjem her med tilrådingar, men dette må drøftast vidare mellom institutt- og fakultetsleiing.

Etter arbeidsgruppa si oppfatning bør LES100 styrke tilkoplinga til faga som studentane skal studere også gjennom bruken av undervisingsressursar. Ideelt sett bør dette skje ved at institutta stiller med lærarkrefter. Primært bør ein på universitetet i større grad bruke sine beste undervisarar tidleg i studieløpet, sidan det dreier seg om studentanes første møte med universitetet, og fråfallet i byrjinga no er høgt. At det er gode og erfarne fagfolk som står for undervisinga er viktig ikkje minst for motivasjonen til nye studentar, om enn det sjølv sagt fordrar at fagfolka sjølve er motiverte for å undervise begynnarstudentar.

Eit emne for alle nye bachelorstudentar ved fakultetet, vil vere ein omfattande operasjon. Dersom ein tek omsyn til møtt-tal dei siste åra, kan ein gjere rekning med rundt 500 studentar, forhåpentlegvis fleire (sjå vedlegg 4). Med 20-25 studentar pr. gruppe, vil dette seie 20-25 seminargrupper. Til dømes vil det bety 2 grupper med studentar frå digital kultur, 3 grupper med historiestudentar, 1-2 grupper med engelskstudentar og 1-2 grupper med studentar frå europeiske språk (tysk, fransk, spansk og italiensk). Dette utgjer eit stort administrativt maskineri, og medfører behov for relativt enkle og straumlinjeforma prosessar. Sjølv om ein kan sjå for seg å dele undervisinga opp slik at det er fleire undervisarar inne på kvar seminargruppe, kan dette fort bli for mykje logistikk til at det blir administrativt handterleg.

Dersom det ikkje er mogleg å få institutta til å stille med undervisingskrefter, bør ein likevel arbeide for at undervisarane har fagbakgrunn frå dei ulike faga. Dette kan skje på to måtar, enten ved at ein tilset nye eller at ein i stor grad kviler på midlertidig arbeidskraft. Dersom det siste, må ein uansett sørge for god opplæring, og lage rutinar og strukturar for kontakt med faga for å sikre samarbeid mellom LES100 og fagmiljøa. Som eit minimum bør det vere kontakt mellom seminarleiar og emneansvarlege for dei korresponderande 100-emna.

VEGEN VIDARE

Når hundrevis av studentar skal ta eit heilt nytt emne allereie komande semester, blir tida knapp. Som nemnd krev dette at ein arbeider langs fleire aksar i løpet av våren 2025. Følgjande prosessar vil gå parallelt i tida som kjem:

- Rapport og emneomtale skal drøftast i studiestyret og eventuelt andre grupper.
- Det skal opprettast ei lokalt lag på FoF som implementerer tilrådingane i denne rapporten.
- Emnet skal presenterast for fagmiljøa, særleg dei som er involverte i førstesemesterstudier. Dette blir også første møte i eit slags førstesemesterforum.
- Instituttleiing og fakultetsleiing må drøfte undervisningsressursar.
- Dei ulike institutta og fagmiljøa må involverast der undervisningsopplegget krev det, mellom anna i utforming av litteraturlister.

VEDLEGG 1: EMNEOMTALE

Kategori	Tekst
Emnekode	LES100
Namn på emnet, nynorsk	Les og skriv
Namn på emnet, bokmål	Les og skriv
Namn på emnet, engelsk	Read and Write
Studiepoeng, omfang	10
Studienivå (studiesyklus)	Bachelor
Fulltid/deltid	Fulltid
Undervisningsspråk	Norsk
Undervisningssemester	Haust og vår
Undervisningsstad	Bergen
Mål og innhald	<p>Emnet har som mål å gje studentar innføring i sentrale akademiske aktivitetar innan humaniora. Gjennom emnet skal studentar øve opp lese- og skriveferdigheiter lys av ny teknologi, særleg kunstig intelligens.</p> <p>Emnet er delt inn i tre hovudtema:</p> <ol style="list-style-type: none"> Fagleg lesing Evna til å lese og forstå akademiske tekstar må øvast opp. I emnet vil studentane lære om å lese, og lære seg arbeidsmetodar for aktiv lesing av akademiske tekstar. For å lære seg å lese slike tekstar treng studentar kunnskap om ulike typar tekst og forståing for korleis dette kan prege måten ein les på. Akademisk skriving Lesing er tett knytt saman med skriving, og emnet skal gi ei innføring i korleis ein skriv akademiske tekstar. Emnet skal lære studentane arbeidsmåtar ein nyttar i utarbeiding av ein fagtekst. Dette inkluderer å finne relevant litteratur, å utarbeide gode spørsmål som utgangspunkt for fagtekst, å strukturere teksten på ein formålstenleg måte og å lære å skrive refererande, analyserande og diskuterande. Lesing, skriving og kunstig intelligens Emnet skal sjå på lesing og skriving i lys av vår digitale tidsalder. Studentar vil få ei innføring i KI-verktøy som er relevante for akademisk arbeid. Emnet

	skal lære studentar om fordelane og ulempene ved bruk av KI, og gjere dei i stand til å ta gode og reflekterte val i ansvarleg bruk av KI som eit læringsverktøy, samt sjå verdien av å skrive sjølv.
Læringsutbytte	<p>Studenten skal ved avslutta emne ha følgjande læringsutbytte:</p> <p>Kunnskap</p> <p>Studenten skal</p> <ul style="list-style-type: none"> • ha kunnskap om vilkåra for konsentrert lesing • vere kjende med tekstar frå eige fagfelt og vite om skilnaden på fagtekstar og andre sjangrar • vere kjende med prinsippa for ulike skrivemåtar i den akademiske sjangeren • kjenne til ulike KI-verktøy og kva dei kan brukast til <p>Ferdigheiter</p> <p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan lese fagtekstar konsentrert og utforskande • kan forstå og vurdere faglege tekstar frå eige fagfelt og kjenne til likskapar og skilnader mellom desse og tekster frå andre sjangrar • kan anvende ulike skrivemåtar, til dømes refererande, oppsummerande og drøftande skrivemåtar • kan nytte metodar for kjeldesøk og kritisk vurdere kjelder • kan bruke KI på ein formålstenleg og forsvarleg måte i studiesamanheng <p>Generell kompetanse</p> <p>Studenten skal</p> <ul style="list-style-type: none"> • kunne skrive klart og tydeleg • kunne lese fagtekstar aktivt og konsentrert • kunne utvikle, revidere og ferdigstille ein fagleg tekst som tilfredsstillar krava i den akademiske sjangeren • vere trygg i bruken av KI og kunne reflektere rundt forsvarleg og uforsvarleg bruk
Learning Outcomes	
Krav til forkunnskapar	Ingen
Studiepoengreduksjon	Det er fullt fagleg overlapp (10 studiepoeng) med emnet EXFAC00AS – Akademisk skriving.
Krav til studierett	Emnet er ope for studentar med studierett på Det humanistiske fakultet, og for studentar på bachelorprogrammet i musikkvitskap og integrert masterprogram i musikkterapi.

	Det er avgrensa plass på emnet, og nye bachelorstudentar ved Det humanistiske fakultet (og studieprogramma frå KMD nemnd over) blir prioriterte, deretter studentar på årsstudium ved Det humanistiske fakultet.
Arbeids- og undervisningsformer	Det blir brukt arbeids- og undervisningsformer som legg til rette for studentaktivitet. Undervisninga omfattar førelesingar og seminarundervisning i mindre grupper, kombinert med tekstrespons frå undervisar og medstudentar. Mykje av undervisninga er praktisk retta, og studentar skal øve opp ferdigheiter i lesing og skiving i seminara.
Obligatorisk undervisningsaktivitet	Det er obligatorisk oppmøte på seminarundervisninga i emnet. Det er obligatorisk å levere inn tre korte oppgåver på rundt 500 ord kvar. Dei obligatoriske innleveringane utgjer deler av semesteroppgåva som skal leverast mot slutten av semesteret. Godkjente obligatoriske aktivitetar er gyldig i undervisningssemesteret, og semesteret etter.
Vurderingsformer	I emnet nyttar ein følgjande vurderingsformer: <ul style="list-style-type: none"> • Semesteroppgåve på 3000 ord ± 10%, ikkje inkludert referanseliste.
Hjelpemiddel til eksamen	Ikkje relevant.
Karakterskala	I emnet nyttar ein karakterskala A-F, der F er stryk.
Vurderingssemester	Haust og vår
Litteraturliste	Litteraturlista vil vere klar innan 01.07. for haustsemesteret og 01.12. for vårsemesteret.
Emneevaluering	Emnet blir evaluert i tråd med UiB sitt kvalitetssikringssystem.
Programansvarleg	Programstyret har ansvar for fagleg innhald og oppbygging av studiet og for kvaliteten på studieprogrammet og alle emna der.
Administrativt ansvarleg	Det humanistiske fakultet v/ Institutt for filosofi og førstesemesterstudium har det administrative ansvaret for emnet.
Kontaktinformasjon	Studierettleiar kan kontaktast her: exphil@uib.no

VEDLEGG 2. EKSEMPEL UNDERVISINGSOPPLEGG I.

I de ulike gruppene lærer studentene det de trenger for å få skrevet en god oppgave. Det viktigste ved oppgaven er ikke hva studentene finner ut om et emne, men hvordan de blir kjent med hva andre har sagt om det, og hvordan de kan uttrykke det de selv mener og tenker.

- 1) Studentene leser et knippe tekster. Her legges det vekt på refleksjon over hvordan lesekvaliteten kan bli styrket. Fellespensum (for hver enkelt gruppe) er på ca. 300 vekta sider, som emneansvarlig i samråd med de involverte fagmiljøene fastlegger. Obligatorisk innlevering består i å velge ut en av tekstene, forklare hvorfor de syntes den var verdt å jobbe med, og presentere den (på maks en side).
- 2) Studentene lærer å utvikle en problemstilling – å finne frem til et godt spørsmål til tekstene. Her er det mye gruppearbeid og diskusjon. Faglærer gir tips om gode spørsmål. Studentene leverer et kort refleksjonsnotat etter diskusjonen, og skriver ned spørsmål til det de er opptatt av.
- 3) Studentene blir kjent med biblioteket som hovedressurs for faglitteratur. De må bruke tid til å finne frem til et knippe relevante sekundærttekster. Her er det svært viktig at de vurderer kilder. De lager seg en pensumliste over 300 sider, for å kunne jobbe med oppgaven. Pensumlisten må leveres. Her kan vi jobbe tett sammen med biblioteket.
- 4) Studentene jobber så med sekundærmaterialet og gir en kommentar til det. De presenterer gjerne en av sekundærttekstene på en side.
- 5) Det er viktig at studentene selv skriver om primærmaterialet – de må skrive enkle setninger, utvikler sin egen stemme i forhold til det. Først etterpå henter de inn det andre skriver og går i dialog med sekundærlitteraturen.
- 6) Et utkast av oppgaven deles i studentgruppen, og sendes etterpå til faglærer.
- 7) Endelig oppgave settes sammen med bakgrunn i de delene som så langt har blitt øvd opp: 1) Lese og presentere materialet, 2) Utvikle spørsmål til materialet (finne egen posisjon, formulere den), 3) Finne og vurdere sekundærlitteratur og 4) svare på spørsmålet og skrive en kommentar/argumentasjon.

Arbeidsformer: Studentene veksler mellom individuelt arbeid, arbeid i grupper uten lærer og arbeid i grupper med seminarleder.

Den siste delen av kurset går til å få en-to oversiktsforelesninger om typiske trekk ved ulike humaniorafag, der det spesifikk ved de enkelte fagene blir presenter og diskutert.

VEDLEGG 3. EKSEMPEL UNDERVISINGSOPPLEGG II.

1 felles forelesning helt i start med orientering om opplegg og inndeling i mindre grupper etter fag.

2 eller 3 (?) sykluser med seminarer der det øves på:

- Lesing, inkludert hvordan bruke/ikke bruke KI-verktøy
- Søking, inkludert hvordan bruke/ikke bruke KI-verktøy
- Skrivning, inkludert hvordan bruke/ikke bruke KI-verktøy

Hver syklus avsluttes med en fellesforelesning der trådene samles.

Tilbakemelding på innlevert arbeid heller enn veiledning.

Ett obligatorisk arbeidskrav som leveres etter hver syklusdel, dvs:

Lesing:

Skrive om hvordan man opplevde å lese teksten, basert på spørsmål av typen Hva var krevende? Hva var interessant/nytt for deg? Hva er hovedpoenget/-innsikten i teksten? Hvordan kontekstualiseres tematikken? Hvordan brukte du KI-verktøy i arbeidet?

Søking:

Skrive et ryddig, velskrevet referat fra søkeaktivitetene man har utført, inkludert hvordan man brukte KI-verktøy.

Skriving:

Skrive et fyldig sammendrag av tekstene man har lest og se dem i sammenheng e.l.? Ta med hvordan man brukte KI-verktøy i prosessen.

Med to sykluser betyr dette 6 innleveringer (med tre betyr det 9, som er mye). Man kan f.eks. kreve alle tre ledd i minst én av syklusene for å kunne ta eksamen?

VEDLEGG 4. MØTT-TAL 2022-2024.

Fakultet	Opptaksstudieprogram	2022	2023	2024
HF	Total	577	519	474
	Arabisk	16	12	
	Arkeologi	56	46	50
	Digital kultur	63	53	51
	Engelsk, bachelor	43	42	27
	Filosofi	37	30	35
	Fransk, bachelor	8	5	7
	Historie, bachelor	83	81	57
	Italiensk	9	8	7
	Japansk	36	47	40
	Kinesisk	15	17	15
	Kjønnsstudier	24	12	8
	Klassisk filologi	5	3	7
	Kulturvitenskap	22	14	13
	Kunsthistorie, bachelor	31	25	21
	Litteraturvitenskap	40	36	42
	Nordisk språk og litteratur	5	12	12
	Norrøn filologi	3	3	4
	Norsk som andrespråk, bachel	4	5	4
	Religionsvitenskap, bachelor	9	6	10
	Retorikk	13		
	Russisk	9	18	10
	Spansk språk og latinamerika	12	11	16
	Språkvitenskap	17	13	18
Teatervitenskap	14	15	17	
Tysk, bachelor	3	5	3	

Hva trenger førsteårsstudentene, og hvordan kan vi møte deres behov?

Sarita Helen Øygard

Bergen, januar 2025

En utredning av behov og muligheter i mentorordningen, utført i forbindelse med studieporteføljeprojektets tiltak om utvidelse av mentorordningen.

Innhold

Hva trenger førsteårsstudentene, og hvordan kan vi møte deres behov?	1
1. INNLEDNING	3
2. METODE	4
3. FUNN	7
Hva trenger studentene i sitt første studieår?	8
En faglig tilknyttet mentorordning?	11
Andre observasjoner	12
4. DISKUSJON	13
Hva betyr funnene?	13
Mulige feilkilder	14
Anbefalinger	15
5. VEDLEGG	20

1. INNLEDNING

Et av tiltakene fra studieporteføljeprojektet ved Det humanistiske fakultet, er utvidelse av fakultetets mentorordning. I dag er mentorordningen et førstesemestertilbud til de nye studentene, der de i grupper på 20-30 studenter, hovedsakelig fra samme studieprogram, møtes i velkomstuken og jevnlig utover semesteret. Gruppene ledes av en mentor, som er en erfaren HF-student. Deltakelse i mentorordningen skal gjøre førsteårsstudentene trygge i sin nye rolle som student ved universitetet, og et viktig fokus har hittil vært å bygge relasjoner og å skape et godt sosialt grunnlag. Fra studieåret 2025-2026, vil mentorordningen være et helårlig tilbud til førsteårsstudentene. I forbindelse med denne utvidelsen, har det i desember 2024 blitt utredet hva som er førsteårsstudentenes behov, og hvordan vi kan møte disse gjennom en omstrukturert mentorordning. En essensiell del av utredningsarbeidet, har vært å se på muligheter for en faglig tilknytning i mentorordningen. En hypotese er at en mentorordning som også har en faglig komponent, og som således favner over flere aspekter ved studentlivet, vil oppleves relevant for studentene, slik at flere vil benytte seg av ordningen. Fra tidligere undersøkelser av førsteårsstudentenes erfaringer, vet vi at de som ofte deltar i møter med mentorgruppen trives sosialt på HF. Vi vet også at sosial trivsel er viktig for gjennomføring. Et mål er derfor at dette utredningsarbeidet skal utgjøre et solid kunnskapsgrunnlag for det videre arbeidet med å få på plass en treffsikker og relevant mentorordning ved HF.

Jeg, Sarita Helen Øygaard, har vært ansatt som mentorkoordinator ved fakultetet siden juni 2022. Denne erfaringen har gitt meg mye kunnskap om mentorordningen, og førte til at jeg fikk engasjementet om å utrede tiltaket om utvidet mentorordning.

Avgrensninger

Prosjektets tidsbegrensning har hatt stor betydning for hvilke, og hvilken mengde, data som har vært mulig å hente inn. Arbeidets varighet har vært fra 25. november til 31. desember 2024, der den første uken ble brukt til å lese opp på studieporteføljeprojektet og å få klarhet i fakultetets bestilling. Tidsrommet for innhenting av informasjon var derfor kun de tre første

ukene i desember. Disse desemberukene er hektiske for mange av de vitenskapelige ansatte, som gjerne sitter med eksamenssensur, og for studentene, som enten er travelt opptatt med eksamen eller allerede har reist på juleferie. Tilgangen til informanter var derfor noe lavere enn ønsket.

2. METODE

Datainnsamling

Datainnsamlingen har bestått av mange ulike komponenter, som samtalemøter, korte intervjuer og idémyldringsmøter, spørreundersøkelser, diskusjonsworkshop og dokumentanalyse. Hovedvekten har vært på kvalitative undersøkelser.

Som et naturlig utgangspunkt, begynte vi med evaluering av mentorordningen for høsten 2024. I uke 49 ble det gjennomført fire evalueringsmøter med årets mentorer.¹ Fem mentorer kunne ikke delta på disse, og fikk derfor fylle ut skriftlige evalueringsskjemaer.² Samtidig ble det sendt ut et evalueringsskjema i skjemaker til alle studentene i mentorordningen, gjennom mentorordningens «emne» i Mitt UiB.³ Det ble også satt av tid til utfylling i mentorgruppens siste samling for året. Totalt 113 førsteårsstudenter svarte på dette evalueringsskjemaet. Spørsmålene som har inngått i disse evalueringene, har i hovedsak dreiet seg om erfaringer rundt aktivitetene i årets mentorordning, etter samme oppskrift som tidligere år. På grunn av det pågående utredningsarbeidet, ble det også lagt til spørsmål som går på førsteårsopplevelsen, faglig tilknytning og ønskede aktiviteter og temaer. Avslutningsvis i evalueringsskjemaet til førsteårsstudentene, kunne de legge igjen e-postadressen sin og huke av for å bli kontaktet for eventuelle oppfølgingsspørsmål. 24

¹ Se Vedlegg 1: *Evalueringsmøter med mentorene*

² Se Vedlegg 2: *Evalueringsskjema mentorer som ikke deltok i evalueringsmøter*

³ Se Vedlegg 3: *Statistikk og visuelle fremstillinger av funn fra evalueringsskjema utfylt av studentene i mentorgrupper; Vedlegg 9_ Studentevaluering av mentorordningen_Spørreskjema fra Skjemaker; Vedlegg 10: Studentevaluering av mentorordningen_Rådata fra Skjemaker*

studenter gjorde dette, og de fikk tilsendt oppfølgingsspørsmål. 6 av studentene valgte å også fylle ut det andre skjemaet.

Videre ble det holdt møter med institutt og sentre ved HF i uke 50 og 51. Jeg inviterte meg selv ut til hvert institutt, og forespurte et møte med de faglige ansatte ved instituttene. Studielederne tok ansvar for å kalle inn fagkoordinatorer og eventuelle andre interesserte. Det ble holdt møter med LLE, IF og AHKR, i tillegg til et møte med førsteamanuensis Kjersti Aarstein fra SKOK.⁴ Formålet med disse møtene var todelt: 1) å få innsikt i hva fagmiljøene selv erfarer at deres studenter trenger i sitt første studieår, og 2) diskutere om og hvordan mentorordningen kan knyttes til den faglige aktiviteten på studieprogrammene.

13. desember ble det holdt en tre timer lang workshop med HF-studenter på både bachelor- og masternivå. Temaet for workshopen var opplevelser med, og utvikling av, det faglig-sosiale tilbudet og mentorordningen ved HF. Strukturen fulgte IGP-metoden, der studentene først fikk reflektere selvstendig og notere ned tanker, før disse ble delt i mindre grupper, og avslutningsvis delt og diskutert videre i plenum.⁵ Servering av lunsj, julebrus og lussekatter, i tillegg til honorar i form av gavekort fungerte som trekkplaster. 20 studenter meldte seg på i et påmeldingsskjema som ble lagt ut fra *Det humanistiske fakultet* på Mitt UiB, og totalt 13 studenter deltok.

6. november ble det arrangert en HF-dag for alle fagkoordinatorene ved fakultetet. Jeg fikk tilgang til notatene fra gruppearbeidet, og laget en tematisk fremstilling av funnene, samt trakk ut det jeg umiddelbart anså som relevant for utvikling av mentorordningen.⁶ Gruppene diskuterte hva som kan gjøres for å snu en negativ utvikling i emnene og forslag til pilotprosjekt. Funnene fra disse notatene ble med meg gjennom hele innsamlingsperioden, og utgjorde en vesentlig del av spørsmålsbanken til de ulike møtene.

I uke 50 og 51 tok jeg turer ut på campus for tilfeldige studentmøter. Jeg hadde med meg en notatblokk og tre spørsmål: 1) Hva trengte du i ditt første studieår?, 2) Hva trenger du for å

⁴ Se Vedlegg 4: Notater fra møter med institutt og sentre ved HF

⁵ Se Vedlegg 5: Notater fra studentworkshop 13.12.2024

⁶ Se Vedlegg 6: Oppsummering og hovedpunkter fra notater fra HF-dagen

trives på studiet og på HF?, og 3) Hvordan blir man integrert i studentmiljøet?⁷ Studentene jeg snakket med var en mangfoldig gruppe, bestående av både erfarne og ferske studenter, studenter som er engasjert i fagutvalg eller andre studentorganisasjoner og studenter som ikke er det, samt unge og eldre studenter. Jeg snakket i tillegg med studentmedarbeiderne på Informasjonssenteret på Sydneshaugen skole, som møter studentene daglig.

Videre var jeg i kontakt med HSU over e-post. Siden HSU utgjør en viktig del av studentengasjementet på HF, og møter studenter på tvers av kull, tok jeg kontakt med dem for å høre om de hadde noen tanker, spørsmål eller innspill til dette arbeidet. Det ble i tillegg utvekslet tanker om Borggårdsdagen og idéer til andre måter å arrangere «møter» med studentorganisasjonene.⁸

Som en siste oppgave, delvis tilknyttet dette tiltaket, men særlig relevant for andre sider ved studieporteføljeprojektet, ble jeg bedt om å undersøke muligheten for å gi studenter studiepoeng for å være undervisningsassistenter. I Det juridiske fakultets mentorordning, får studentene studiepoeng for å være «mentor». Jeg møtte kontaktpersonen for denne ordningen, Nina Østensen, for å høre mer om hvordan ordningen fungerer og se om noe av dette kan appliseres også på HF.⁹

Utvalg

I dette arbeidet har jeg møtt en rekke ulike personer og grupper. Jeg har snakket med de som har vært mentor i 2024, og studenter som har deltatt i mentorgruppene. I tillegg har jeg møtt både vitenskapelige og administrative ansatte, godt fordelt utover de ulike instituttene og fagmiljøene ved fakultetet. Deltakerne i studentworkshopen, samt de tilfeldige studentene på campus, var både nye og erfarne studenter, studenter med ulik bakgrunn og studenter på ulike studienivå. En viktig målsetting i starten av innhenting, var å få inn så mange perspektiver som mulig. Noen grupper ble etterspurt direkte, slik som møtene med de

⁷ Se Vedlegg 7: Notater fra møter med studenter på campus og kontakt med HSU

⁸ Se Vedlegg 7: Notater fra møter med studenter på campus og kontakt med HSU

⁹ Se Vedlegg 8: Notat fra møte med Nina Østensen (kontaktperson for mentorordningen på JUR)

vitenskapelige ansatte, imens studentene jeg snakket med på campus var tilfeldig utvalgt. Studentworkshopen var åpen for alle studenter ved HF, og gruppen av mangfoldig.

3. FUNN

Funnene fra notatene fra HF-dagen la noe av grunnlaget for spørsmålene jeg stilte i møte med studenter og vitenskapelige, og jeg begynner derfor med disse. Gruppene arbeidet med to oppgaver:

1. «Hva kan du som underviser eller studieadministrativ støttespiller gjøre for å snu utviklingen i dette emnet?»
2. «Forslag til pilotprosjekt.»

Av det som fremgår av notatene, er disse punktene særlig relevante for utvikling av mentorordningen:

- Organisere faglig-sosiale aktiviteter som faglunsj for å fremme samarbeid og kontakt mellom studenter og fagmiljø.
- Knytte mentorordningen tettere til det faglige innholdet i andre semester for å hjelpe studentene med å håndtere overgangen fra første til andre semester.
- Motivere studentene til å jobbe aktivt med stoffet.
- Knytte innholdet til mentorordningen spesifikt til eksamen i de ulike emnene for å støtte studentene i eksamensforberedelsene.
- Legge til rette for at studentene kan starte og delta i kollokviegrupper, og gi disse aktivitetene en mer strukturert og forpliktende ramme.
- Skape åpne fora som fremmer samarbeid på tvers av kull, og legger til rette for interaksjon mellom ulike studentgrupper.

En av gruppene kommer inn på et viktig spørsmål:

- Skal mentorordningen være et universalløp, eller kan den tilpasses studieprogrammene?

Hva trenger studentene i sitt første studieår?

Listen over hva studentene trenger i sitt første studieår, ble til slutt lang, etter mange møter med studenter og med dem som møter studentene både i undervisningssituasjon og veiledningssituasjon. Nedenfor følger en tematisk fremstilling av behovene.

1. Fellesskap og fagmiljø

- **At flere gjennomfører.** Få studenter i et fag kan føre til faglige konsekvenser, både for studentene og for fagmiljøet. Det oppleves demotiverende å være en av få på studieprogrammet.
- **Studiemiljø.** Et sterkt studiemiljø, der studentene kjenner sine medstudenter, er essensielt for trivsel. Å være del av sosiale nettverk, er viktige for å skape motivasjon for deltakelse i faglige aktiviteter.
- **Engasjerte medstudenter.** Motivasjon og interesse er smittende. Studenter som opplever at medstudentene ikke er interessert i studiene, savner et engasjerende miljø.
- **Alkoholfrie arrangementer.** Tidlig i studietiden, særlig i velkomstuken og de første månedene, rapporterer studentene et behov for mindre alkoholfokus. Mange av førsteårsstudentene opplever en barriere for sosialisering ved at det er for stort fokus på alkoholbaserte aktiviteter.
- **Å treffe medstudenter på tvers av kull og fag/institutt.** Studentene savner arenaer for å bli kjent med eldre studenter fra samme fag, og med studenter fra andre fag og institutter. Å bli kjent med noen som er på masternivå når en selv er på bachelornivå, kan bidra til å øke motivasjon og nysgjerrighet for faget, og på sikt til å selv ta en mastergrad.
- **Å minske avstanden til de vitenskapelige.** Både studentene og de vitenskapelige opplever at avstanden mellom de to er for stor. Mange studenter føler at de ikke kan spørre foreleser om ting de lurer på, og de vitenskapelige forteller at studentene ikke lenger kommer og banker på

kontordøren. Å redusere avstanden kan bidra til å skape et mer tilgjengelig og støttende fagmiljø, og gjøre den akademiske barrieren mindre for studentene.

- **En faglig tilhørighet og identitet.** Mange studenter mener at det er viktig å se seg selv gjennom studieprogrammet de tilhører. «Arkeologistudent» eller «japanskstudent» blir viktige sosiale markører som skaper fellesskap mellom studentene på hvert fag.

2. Faglige støtte, forberedelser og forventninger

- **At det stilles krav.** Mange studenter trenger tydelige rammer, som obligatorisk undervisning. Møtet med den frie studenttilværelsen kommer som et sjokk for mange.
- **Å møte faget tidligere.** Mange studenter opplever at den faglige aktiviteten som skjer i første semester i liten grad forbereder dem på det de skal møte i andre semester, og mangelen på «møter» med faget i første semester virker demotiverende for mange.
- **Faglige møter utenom undervisning.** Studentene etterspør faglige møter og arenaer utenom den ordinære undervisningen. Faglunsjer, filmvisninger og gjesteforelesninger nevnes i denne sammenheng.
- **Faglig oppfølging.** Mange studenter har behov for god faglig oppfølging, slik de er vant med fra grunnskolen og videregående skole. Tilbakemelding på tekster, møter med en veileder og arenaer for å stille faglige spørsmål savnes. Mange studenter synes at det er vanskelig å føle seg som en av veldig mange i en forelesningssal, og savner å bli sett av en underviser.
- **Seminarundervisning og kollokviegrupper.** Studentene oppgir seminarundervisning og møter i kollokviegrupper som viktige for trivsel og motivasjon. Studentledede seminarer tilbyr også studentene et rom for å diskutere faget med en «kyndig» person som ikke er like «skummel» som en foreleser. Studenter som ikke har hatt seminarundervisning eller en kollokviegruppe å samarbeide med, opplever dette som et savn.

3. Sosial støtte

- **Fagutvalg.** Fagutvalgene spiller en nøkkelrolle i å skape inkluderende og sosiale miljøer, og til å bygge bro mellom studenter på tvers av kull. Studentene som engasjerer seg i fagutvalg, trives og opplever større tilhørighet på universitetet. Studenter som ikke har et fagutvalg, savner dette.
- **Mentorordningen.** Mange studenter deler at deltakelse i mentorordningen har vært essensiell for å falle på plass på fakultetet, og for å få venner blant sine medstudenter.
- **Et helhetlig tilbud av lavterskel-arrangementer.** Studentene trenger faste møteplasser og arrangementer, ofte. Mange savner ukentlige hendelser som ikke er undervisning, der en kan møte opp uten at en må forberede seg, og bli kjent med andre. Store arrangementer for alle på HF er også savnet.

4. Rutiner og selvorganisering

- **Hjelp til å strukturere hverdagen.** For mange studenter oppleves overgangen fra videregående skole til universitetet, som veldig stor og utfordrende. De trenger hjelp til å organisere og strukturere hverdagen, slik at de kan få bedre kontroll på både studier og fritid. Den frie og selvstendige studenttilværelsen er krevende for veldig mange.
- **Hjelp til å lage kollokviegrupper.** Studentene vil veldig gjerne ha et fellesskap, og noen å samarbeide med, men strever med å organisere seg i kollokvier på egenhånd.
- **Å lære å arbeide med pensum og oppgaveskriving.** Det er et behov for å lære studentene hvordan de kan tilnærme seg pensum, og hvordan de kan skrive gode akademiske oppgaver. Mange studenter opplever pensumlister på 1000 sider som en uoverkommelig utfordring, og trenger en innføring i hvordan de skal arbeide med lengre tekster.

5. Arbeidslivsrelevans

- **Et mål med studiene.** Studentene etterspør mer informasjon rundt arbeidslivsrelevans og hva som skjer etter studiene. Mange strever med å forstå hvilke karrieremuligheter de har etter endt utdanning.

- **Kartlegging og forståelse av ferdigheter.** Studentene savner å forstå hvilke ferdigheter de har tilegnet seg gjennom studiene, og gjennom hvert emne. Mange studenter har aldri lest emnebeskrivelsene til emnene de har tatt.

En faglig tilknyttet mentorordning?

Et av spørsmålene som har vært viktige i møtet med fagmiljøene, er «Kan mentorordningen kobles på introduksjonsemnet i første semester og/eller emnene i andre semester?». Svarene har stort sett vært de samme, «ja», men med forbehold om at mentoren er en faglig sterk kandidat fra det samme studieprogrammet som studentene i mentorgruppen. Rekruttering til mentorstillingene har derfor blitt et viktig tema i møte med fagmiljøene. I dag ansettes mentorene på bakgrunn av sosiale ferdigheter og trygghet i å lede og snakke foran grupper, og ikke på bakgrunn av faglig styrke. utfordringer knyttet til gruppestørrelse, sammenkobling med ex.phil.-grupper, antall oppmeldte studenter fra hvert fag, samt rekruttering, gjør det vanskelig å få til en perfekt kobling av mentor og mentorgruppe fra samme fag. Det ble likevel diskutert frem to mulige løsninger for en mentorordning med faglig tilknytning:

- Mentor fungerer som fasilitator for faglige møter. Mentors oppgave blir å planlegge faglige aktiviteter, og invitere fagmiljøet til å bidra. Det kan være faglunsjer, diskusjoner, orakeltime, quiz, ekskursjoner, og liknende. Dette krever godt samarbeid mellom mentor og fagmiljø.
- Noen av møtene i mentorgruppen settes av lese- og skriveverksted. Mentors rolle er å stille med tid og rom, og la studentene arbeide med stoffet på egenhånd. Her er det rom for å invitere inn noen fra fagmiljøet.

Dialogen om mentorordningen på Det juridiske fakultet, viste også at det finnes muligheter for at mentor kan fasilitere faglige aktiviteter, uten selv å være faglig sterk. Ved JUR, får «mentorene» detaljerte oppskrifter på det faglige stoffet som skal gjennomgås i samlingene. Selv om de ansatte mentorene ved JUR er faglig sterke, får de denne oppskriften å lene seg

på. Dette kan også appliseres på HF's mentorordning, da det reduserer behovet for å kun rekruttere faglig sterke studenter til mentorstillingene, men det vil være ressurskrevende.

Da mentorene ble spurt om mulighetene for en faglig tilknytning i mentorordningen, var meningene delt. En del ytret bekymring rundt at de selv kanskje ikke ville være i stand til å være en god mentor, om en faglig komponent skulle inn i ordningen. Noen fryktet at mentor- og seminarlederrollene ville blandes. Andre mente at å få et faglig ansvar ville være en interessant utfordring som de også selv kunne få noe igjen for. Et annet innspill i denne konteksten gikk på at førsteårsstudentene trenger mer øvelse i studieteknikk, og at en egen samling i studieteknikk kan kobles opp mot emnene. Mentorene ser stort sett positivt på løsninger som går på å holde faglig relevante quizer, invitere inn fagmiljø til å diskutere faget, og faglig-sosiale samlinger som turer på museum.

Andre observasjoner

Helårlig mentorordning har vært testet på HF tidligere, i studieåret 2020-2021 og 2021-2022. Noen av årets mentorer, var selv med i mentorgrupper disse årene, og hadde negative erfaringer fra dette. Lavt oppmøte og veldig høyt frafall, samt temaer som oppleves mindre relevant for studentene, var de viktigste årsakene til det negative inntrykket. Med disse opplevelsene i minnet, uttrykte flere mentorer skepsis til at mentorordningen igjen skal gå over et helt år. De var tydelige på at det må store endringer til. På bakgrunn av hva de som mentorer har erfart at studentene har behov for, ytret også en del mentorer ønske om å legge inn større innsats med flere møter tidlig i første semester, og færre mot slutten av semesteret og i andre semester.

I møtene med instituttene, fikk flere dele om sine fagmiljøers allerede eksisterende løsninger for å integrere studentene i miljøet. Det er tydelig at en del fagmiljøer allerede har flere gode løsninger på plass, som studentene opplever som nyttig og relevant. Eksempelvis holdes det i noen språkfag markeringer av høytider og viktige datoer som er spesifikke for landet/landene der språket snakkes. Noen tilbyr også ukentlig språkkafé. Andre fagmiljø

holder møter om utveksling, der førsteårsstudentene får møte studenter fra programmet som allerede har vært på utveksling.

4. DISKUSJON

Hva betyr funnene?

Spørsmålet «Hva trenger førsteårsstudentene?» ble utgangspunkt for undersøkelsene i dette prosjektet, og listen med vage og konkrete behov og ønsker ble etter hvert veldig lang. Mange av behovene dreier som grunnleggende sider ved det å være ny i studenttilværelsen, nylig utflyttet fra familiehjemmet, og fersk i møte med akademiske krav og forventninger. Mange studenter opplever et sjokk i overgangen fra å være elev på videregående skole til student ved universitetet. «Støtte» og «oppfølging» ble viktige uttrykk som gikk igjen i mange av møtene med studentene. Ved universitetet, blir det stilt særlig høye forventninger til studentenes selvorganisering og disiplin, samtidig som at «alt» er fritt. Med stor frihet, følger stort ansvar. Når studentene har 13 år bak seg i grunnskolen og videregående opplæring, der de har fått faglig støtte og oppfølging gjennom fulle skoledager, bodd hjemme, og i stor grad har fulgt den samme gruppen medelever gjennom «hele livet», er det kanskje ikke så rart at overgangen til universitetet oppleves så stor. Studentene møter en kombinasjon av usikkerhet rundt leie av bolig og ansvar for egen økonomi, å være ny i ukjent by, å ikke kjenne en eneste person på studieprogrammet, å ha ansvar for egen læring, rutiner og struktur, og stress rundt pensum og eksamen. Helheten av alt som er nytt, oppleves krevende, og for noen uoverkommelig. Listen med behov tyder på at studentenes kanskje største utfordring, i hvert fall i første semester, dreier seg om å finne seg til rette i en ny og ukjent hverdag. Resultatene fra studentenes evaluering av mentorordningen, viser at vi gjennom temaene som tas opp i mentorordningen, allerede gjør et viktig arbeid for å møte akkurat disse utfordringene. Samtidig har vi med den nye innsikten i hva studentene trenger og savner i dagens tilbud, fått et godt grunnlag for å arbeide videre også med denne delen av mentorordningen.

Undersøkelsene viser også at studentene ønsker å møte faget de studerer mer, men ikke nødvendigvis kun gjennom forelesninger. Mange savner faglige møter utenom den ordinære undervisningen, eksempelvis i form av faglunsjer, gjesteforelesninger, paneldebatter, fagquizer og diskusjonsgrupper. Både studenter og vitenskapelige ansatte opplever at det er stor avstand mellom de to, som medfører konsekvenser: 1) studentene tør ikke å oppsøke hjelp fra de vitenskapelige, og sitter igjen med mange spørsmål de ikke finner svar på, og 2) de vitenskapelige opplever lite kontakt med studentene, og vet ikke om studentene er interessert, om forelesningene treffer, eller om studentene i det hele tatt henger med. I møtene med instituttene, sier de vitenskapelige at de gjerne vil møte studentene. Dessuten ønsker mange av dem å kobles på mentorordningen, både ved at de deltar og bidrar inn i faglige samlinger, og ved å samarbeide med de(n) aktuelle mentoren(e) om faglige aktiviteter. En av mentorenes bekymringer var at en faglig tilknytning ville kreve særlige faglige kunnskaper av dem. At vi har vitenskapelige som er motivert for å bidra med det de kan, viser at det likevel er stort rom for å gjøre mentorordningens innhold mer faglig relevant.

Undersøkelsene har resultert i omfattende innsikt i førsteårsstudentenes opplevelser. Forhåpentligvis kan funnene fungere som et kunnskapsgrunnlag for flere deler av fakultetets drift. Funnene sier mye om førsteårsstudentenes bakgrunn, og hvilke utfordringer og forventninger de har. Kanskje kan resultatene av dette arbeidet også være nyttige for de vitenskapelige, som skal møte, undervise og veilede studentene.

Mulige feilkilder

Mange ulike grupper har vært del av dette utredningsarbeidet. I møtene med instituttene, var det varierende oppmøte blant den faglige staben. Dette kan med stor sannsynlighet skyldes tidspunktet for møtene, midt i desember. Mange av erfaringene som ble delt i disse møtene, gikk igjen på tvers av instituttene, og det var tydelig at de som underviser de nye studentene har plukket opp på mange av de samme utfordringene hos studentene. I møtene med studenter, er det også mange erfaringer og innspill som går igjen. Studentene jeg har snakket med, fremstår som en gruppe med mange av de samme behovene og utfordringene. Når vi

vet at mange studenter faller fra tidlig, og at mange studenter ikke befinner seg på campus, er det likevel grunn til å mistenke at prosjektets begrensninger kan ha påvirket funnene. Utvalget informanter er mangfoldig i alder, fartstid på universitetet, bakgrunn, studieprogram og studentengasjement. Et viktig spørsmål som melder seg, er om jeg har fått snakket med de studentene som har strevd mest, eller som er i ferd med å falle fra. Prosjektperiodens tidsknapphet, samt timing, har gjort det vanskelig å nå den potensielt sårbare studentgruppen som ikke frivillig møter på workshop, fyller ut digitale evalueringsskjemaer eller tilbringer tid på campus. Med mange ulike studentmøter, som har resultert i en lang liste med behov og utfordringer, er det likevel en sjanse for at andre viktige behov ikke har kommet frem. Det er viktig å ha med seg når en leser rapporten.

Anbefalinger

For at studentene skal trives og fullføre studiene, er det viktig å møte deres behov både sosialt og faglig. Til nå har vi hatt en mentorordning som møter en viktig del av de sosiale behovene. Når det nå skal utarbeides en ny mentorordning, er det viktig å se på helheten av hva Det humanistiske fakultet tilbyr de nye studentene. Avslutningsvis følger noen anbefalinger¹⁰ basert på resultatene fra utredningen:

1. **Etablere kontakt mellom mentor og fagmiljø.** Fagmiljøene savner informasjon om hvem som er mentor og hva som skjer i mentorordningen. Når en faglig komponent etter hvert skal på plass, er det desto viktigere at det er etablert kontakt mellom mentor og fagmiljø, enten gjennom fagkoordinator eller de(n) som underviser i førsteårseminene.

Anbefaling 1: Sette opp et møte mellom mentor og fagmiljø. Dette møtet bør skje etter opplæringen, og før første temasamling. Målet for møtet bør være å diskutere hva de kan få til i løpet av året/semesteret.

¹⁰ Viktig merknad: Disse anbefalingene er skrevet på bakgrunn av det som har kommet frem i undersøkelsene, men kan også være påvirket av at forfatter har jobbet med mentorordningen som koordinator i flere år.

Anbefaling 2: Oppfordre til at mentor blir invitert til orienteringsmøtet i starten av semesteret. Om mentor får presentere seg selv på orienteringsmøtet, og fortelle litt om hva som skal skje i mentorordningen videre i semesteret, vil det skape et mer helhetlig inntrykk av at fag og mentorordning fungerer sammen. «Både mentor, studieveileder og underviser er her for nettopp dere.»

2. **Etablere kontakt mellom mentor og fadder.** De siste årene har fadderne for hver mentorgruppe kommet inn mot slutten av første samling i velkomstuken, og «hentet» sin gruppe. Denne ordningen er veldig god når overtakelsene går riktig for seg. Da får mentor og fadder møtes, og det blir forhåpentligvis dannet en gjensidig respekt for opplegget hver av dem skal kjøre i velkomstuken. I noen tilfeller, har fadderne ikke dukket opp, som igjen har ført til konsekvenser for både mentor og gruppen av førsteårsstudenter som lurte på hva som skal skje resten av ettermiddagen. Rekruttering til fadderordningen er vanskelig, som igjen gjør det vanskelig å få på plass en ordentlig kontakt mellom mentor og fadder. Et minimum bør være at de begge vet hvem hverandre er, og har hverandres kontaktinformasjon, før mandag i velkomstuken.

Anbefaling 1: Sørge for at fadderstyret får informasjon om mentorgruppene og mentorene så tidlig som mulig, slik at de kan videreformidle til sine faddere.

Anbefaling 2: Invitere fadderne til å delta den siste halvtimen av samlingen på mandag i velkomstuken.

3. **Større fokus på det som skjer tidlig.** Dette innebærer å legge mer ressurser inn i mentoraktiviteter tidlig i første semester. Å sørge for at det skjer mer, og tilby mer støtte, når studentene er nye og usikre, kan bidra til å styrke det sosiale grunnlaget som legges i første semester, og som er viktig for at studentene skal trives og fullføre studiene sine. Et steg på veien til bedre oppfølging i starten av studietiden, var å legge til en ekstra dag med mentoraktiviteter i velkomstuken i 2024. Dette fungerte veldig godt, men behovet for hyppigere samlinger etter velkomstuken er fremdeles til stede.

Anbefaling: Legge til to samlinger i starten av høstsemesteret.

4. **Større fokus på studieteknikk.** Undersøkelsene viser at studentene har behov for å lære om studieteknikker. I dagens mentorordning er det kun plass til en liten bolk om studieteknikk i en av samlingene. Det er ikke tilstrekkelig for å møte studentenes behov.

Anbefaling: Ha en egen samling om studieteknikker. Noen ressurser finnes allerede i heftet om «Studiehverdagen». Eksempelvis kan en slik samling bestå av å lære litt om ulike studieteknikker og å ta VARK-testen, etterfulgt av kollokviearbeid og testing av studieteknikkene. Sammen har egne kurs om læringsstrategier og studieteknikk, og det går an å spørre dem om hjelp til å utforme et slikt opplegg til en mentorsamling.

5. **Karriere og arbeidslivsrelevans.** Det fremkommer av notatene fra HF-dagen, at mange ønsker et større fokus på arbeidslivsrelevans og karrieremuligheter. De siste årene har HF hatt arrangementer knyttet til arbeidsliv og karriere, eksempelvis karriereuken i starten av vårsemesteret. Karriereuken består av en rekke kurs, verksteder og foredrag, fordelt utover en helt vanlig studieuke. Arrangementene skjer på dagtid, og holdes i Babelstuen på HF-biblioteket. Mange studenter har savnet denne typen arrangementer, og potensialet er stort for å videreutvikle uken med enda flere HF-tilpassede arrangementer. I 2024 ble fagutvalgene ved HF bedt om å invitere sine studenter til arrangementer denne uken, og de ble særlig oppfordret til å invitere inn folk fra næringslivet for å snakke med studentene om muligheter etter endt studietid. Fordi fagutvalgene ved HF er få, og ofte noe inaktive, ble dette kun utført av et par fagutvalg. Det er mentorkoordinator ved fakultetet som arrangerer karriereuken. Her skal det derfor være enkelt å tilrettelegge for aktivitet i mentorgruppene i forbindelse med karriereuken.

Anbefaling: Legge inn en mentorsamling under karriereuken. En idé er å la mentorene på hvert institutt samarbeide om instituttvise arrangementer på ettermiddag eller kveldstid denne uken. Om mentorene går sammen, vil det ikke være for mye jobb å planlegge et arrangement av typen panelsamtale om arbeidsliv eller invitere inn næringslivet.

6. **Lese- og skriveverksted.** Studentene trenger hjelp til å lære å lese pensum og skrive akademiske tekster. Samtidig savner de faste møteplasser der de kan få både sosialt og faglig påfyll. Lese- og skriveverksteder kan fungere som et lavterskeltilbud, der de kan møte opp og arbeide med studiene. En slik løsning krever lite av mentor.
Anbefaling: Sette av en-to mentorsamlinger hvert semester til lese- og skriveverksted. Mentor tilbyr tid og rom for å arbeide med studiene sammen, og kan bidra med tips til skriveprosessen. Det er også rom for å invitere noen til å komme inn og snakke om dette. En annen idé kan være å legge disse samlingene til like før en innleveringsfrist for obligatorisk oppgave, slik at studentene får et sted å møtes for å arbeide med den samme oppgaven.
7. **Kollokviégrupper.** Studentene savner å møte og samarbeide med sine medstudenter, men opplever slik selvorganisering som vanskelig. Det har vært forsøkt å stimulere til dannelse av kollokviégrupper i mentorordningen tidligere, med varierende hell. Kanskje en løsning kan være å presse konseptet på studentene.
Anbefaling: Etablere kollokviégrupper for studentene. Dette kan for eksempel skje i første temasamling etter velkomstuken. Mentor spør hvem som vil være med i kollokviégruppe, og deler inn i grupper. En viktig forutsetning er at studentene har fått god informasjon om hva en kollokviégruppe er, og hvorfor det kan være lurt å være med.
8. **Fagspesifikk samling om eksamen.** I dagens tilbud, er det en hel samling om alt som skjer før, under og etter eksamen. Samlingen er generell, og blir kun tilpasset spesifikt studieprogram dersom mentor har særlig kjennskap til faget.
Anbefaling: Se på muligheter for å gjøre eksamenssamlingen fagspesifikk. Dette kan bidra til at samlingen føles enda mer relevant.
9. **Fasilitere faglige møter.** Studentene savner faglige møter utenom undervisningen. Noen fagmiljøer har allerede på plass gode tiltak for å styrke den faglig-sosiale integreringen, som språkkafé, markering av høytider (særlig relevant for språkfagene), og møter om utveksling. Noen arrangerer også faglunsjer og filmvisninger. En særlig stor andel av forelesninger, der studentene deltar passivt, fremfor andre typer faglige

møter, der studentene får delta mer aktivt, kan forsterke opplevelsen av stor avstand mellom foreleser og student. Denne avstanden bør vi forsøke å krympe, og kanskje kan vi gjøre dette gjennom mentorordningen, ved å knytte de «faglige» møtene tettere opp til undervisningen og invitere foreleser til å delta. Anbefaling: Planlegge for at det skal være faglige samlinger i mentorordningen. Her planlegger mentor samlinger, og inviterer inn fagmiljø eller spesifikk foreleser fra førsteårsseminarene. Det kan være faglunsjer, debatter, panelsamtaler, foredrag, faglig quiz, ekskursjon eller annet. Her kan det godt hende at fagmiljøene har innspill. Mål om at disse samlingene er faglig relevante, og at studentene får møte vitenskapelige i en mindre formell setting.

10. **Fagutvalg.** Fagutvalgene spiller for mange studieprogram, en viktig rolle. Anbefaling: Koble på fagutvalg i mentorordningen. Hva kan fagutvalgene bidra med? Kanskje en idé kan være å samarbeide med fagutvalg om en faglig-sosial samling? For studieprogram som ikke har fagutvalg, kan instituttutvalg være et godt alternativ. I denne forbindelse kan det også være aktuelt å se på muligheten for at noen samlinger er åpne for alle kullene på studiet, for å styrke følelsen av faglig tilhørighet.
11. **Tverrfaglighet.** Mange studenter savner å møte studenter fra andre fag, eksempelvis savner de å møte studenter som studerer noe annet ved samme institutt. Dette kan også være positivt for mentorene, som får mulighet til å samarbeide om opplegg. Anbefaling: Ha minst én samling i semesteret som er felles for hele instituttet. Dette kan være positivt for de studentene som ikke har funnet seg til rette enda, som har nytte av å møte flere. I tillegg tillater slike større samlinger, andre formater enn de vanlige mentorsamlingene som skjer i grupperommene på campus. Her kan det med fordel tenkes stort, eksempelvis lengre rebusløp, quiz på Ad fontes, tur til Fløyen, osv.
12. **Timeplanlegging – åpen bolk.** Til samme tidspunkt hver eneste uke, har Institutt for filosofi og førstesemesterstudier en åpen bolk. Dette har fagutvalget for filosofi en tradisjon for å fylle med sine arrangementer og møter. Det gir alle studentene ved instituttet en mulighet til å delta på fagutvalgenes arrangementer. Samtidig skaper det en forutsigbarhet, i at studentene vet at de hver tirsdag klokken 12 kan møte sine

medstudenter.

Anbefaling: Tilstrebe at det finnes en to timers bolk i kalenderen som er åpent for hele instituttet, til samme tid hver uke. Denne skal ikke brukes til mentorordningens møter, men en idé er at kollokviegruppene som dannes tidlig i semesteret kan planlegge for å møtes i dette tidsrommet hver uke. Her kan det også stimuleres til fagutvalgsaktivitet på samme måte som de gjør det på FOF. Eller bolken kan brukes til felles lunsj på tvers av kull, og med mulighet for at fagmiljøene kan delta.

- 13. Ansettelsesforhold.** Vi ser at det alltid faller fra noen studenter i mentorordningen, uansett hvor god og relevant ordningen oppleves. Dette er ikke spesielt for HF, men generelt for flere fakulteter. Studenter og mentorer er tydelige på at det er demotiverende når mentorgruppene blir for små, ved at mange har falt fra. På Fakultet for naturvitenskap og teknologi, prøver de nå ut en annen type ansettelsesforhold, de noen er ansatt for hele studieåret og noen er ansatt for kun ett semester. Dette gjør det mulig å slå sammen gruppene i andre semester.
- Anbefaling: Undersøke og vurdere muligheten for å ansette noen mentorer for ett semester og noen mentorer for hele året.

5. VEDLEGG

Vedlegg 1: Evalueringmøter med mentorene

Vedlegg 2: Evalueringsskjema mentorer som ikke deltok i evalueringmøter

Vedlegg 3: Statistikk og visuelle fremstillinger av funn fra evalueringsskjema utfylt av studentene i mentorgrupper

Vedlegg 4: Notater fra møter med institutt og sentre ved HF

Vedlegg 5: Notater fra studentworkshop 13.12.2024

Vedlegg 6: Oppsummering og hovedpunkter fra notater fra HF-dagen

Vedlegg 7: Notater fra møter med studenter på campus og kontakt med HSU

Vedlegg 8: Notat fra møte med Nina Østensen (kontaktperson for mentorordningen på JUR)

Vedlegg 9: Studentevaluering av mentorordningen_Spørreskjema fra Skjemaker

Vedlegg 10: Studentevaluering av mentorordningen_Rådata fra Skjemaker